

ЛЕЗГИ Газет

**Жуван Ватан, ватанэгълияр,
дидед ч'ал хуьх!**

2017-2020-йисара Дагъустанда, санлай къачурла, 104 мектеб эцигда. Идакай РД-дин экономикадин ва мулкар вилик тухунин министр Гъжи Султанова хабар гана.

Адан гафаралди, 2017-йисуз республикада - 8, 2018-йисуз 24 мектеб эцигна. 2019-йисуз к'елдай 15800 чка авай 47 мектеб эцигиз гатуннава.

Министрди къейд авурвал, Дагъустандин Кьил Владимир Васильеван теклифдалди кардик акарай "100 мектеб" проектдин сергъятра аваз Дагъларин улкведа цудралди мектебар цийи хъувунва. 101 мектеб цаяр къуниз акси къурулушдалди таъминарнава, 188 мектебда чимивал гудай къурулушар тамамдиз къайдадиз хканва. 10 мектебда медицинадин рекъяй махсус кабинетар арадал гъанва.

Владимир Васильева мукъвара Дагъустандин агъсакълрихъ галаз кыле фейи гуьруьшдал и проектдин важибувиликай мад сеферда лагъана.

1920 – йисалай акъатзава

N 49 (10902) хемис 5–декабрь, 2019–йис WWW.LEZGIGAZET.RU

Къимет "Дагпечатдин" киоскрай - 16 манат

Ахцегърин ичер - Махачкъалада

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

28-ноябрдиз Махачкъалада, РД-дин Тахо-Годидин т'варунихъ галай музейдин выставкайрин залда, "Культсанштурм 2" "Ахцегърин ичер" т'вар алаз гурлу мярекат кыле фена. Ахцегъ райондин музейдин бинедаллаз, Дагъустандин художникрин дестедин яратмишунрин к'валахрин нетижа къалурун яз, гъиле къур и ч'ехи проект Ахцегърилай, адан къет'ен ярж тир ичерилай башламышун лишанлу кар я.

Вучиз "Культсанштурм" т'вар гана лагъайт'а, ч'ехи несилрин рик'ел хъсандиз алама, алатай асирдин 20-йисара гъа ихътин т'вар алаз яратмишунардай интеллигенциядин векилар - художникар, музыкантар, шаирар, улкведин ч'ехи шегъеррай дестейралди дагълух хуьрериз физ, анра литературадин, этнографиядин, тарихдин материалар к'ват'из, чкадин жемят медениятдин гуьндурь дережадин ивирриз мукъва ийизвай. А вахтунда и карди, сир туш, бегъерлу нетижаарни гана.

- Ахцегърин музейдин директор, РД-дин культурадин лайхлу работник Низами Дагъларован теклифдалди девирдин цийи шарт'ара чаз бубайрин и хъсан тежрибадал чан хкун патал и к'валах къадим, машгур Ахцегърилай башламышун хъсан яз акуна, - къейдна мярекат ачухунин сифте гафуна проектдин куратор, искусствовед, РД-дин милли музейдин гендиректордин заместитель Жамиля Дагироввади.

Дагъустандин культурадин министр Зарема Бутаевади къейд авурвал, кыле тухузвай проект республикадин культурадин пара хилер, гъак' Милли музейдин вири филиалар кардик кутазвай гегъеншиди

ва метлеблуди я. Ада чи халкъарин хъсан адетар, гъилин-тулун сеняткарвилер хуьниз, Дагъустандин халкъарин дуствилин алакъаяр мягъкемаруниз къуват гузва.

Мярекатдин тешикатчиарни иштиракчиар Ахцегъ муниципалитетдин кьил Осман Абдулкеримован патай райадминистрациядин кьилин заместитель Роберт Гъамзаева тебрикна.

- Чна кьил кутур и надир проектдиз рехъ ачухай куьн пара къадар сагърай! - лагъана вичин нубатдай Низами Дагъларова. - Чи са жерге яржарин арада (кудай дарман цин гъамамар, Абуумуслима къван эцигай зурба мискин, XIX асирдин урусин къеле, гурлу вацарал чархунин муькъвер, куьгъне хуьруьн архитектурадин ансамбль, "Шарвили" эпос, Цуькверин сувар...) Ахцегърин ичери къет'ен чка къазава. Самур дере - им ичер, маса емишар битмишарун патал тебиатди яратмишнавай надир чка я, гъавилай ина жемят багъманчивилел гъеле юкъван асиррилай машгул я. Ерли химикатар ишлемиш тийиз, акунар алай, т'ямлу ва экологиядин жигъетдай михи ичер жезвай маса чка чаз чидач. Ватандин Ч'ехи дяведин дар йисара ичери ахцегъвиар кашай акъудна. 1960-йисара Ахцегърин ичери Москвада ВДНХ-дин выставкада къизилдин медаль къачуна. Ина къени бубайрин 30-дав агакъна сортарин ичер битмишарзава... (и гафар тестикъарун яз, мярекатдин иштиракчиари гъанал дадмишун ва хутахун патал музейдин залра ч'ехи вазайра ва гъевчи ящикра аваз селигъалувилелди булдалди гъар жуьре сортарин ичер эцигнавай).

- Ахцегърин емишрин багъларин, ичерин месэладал илимдин бинедаллаз машгул хъайи кас яз лугун, гъакъикъатдани, Ахцегърин ичер гъар са рекъяй тарифуниз лайихлу я. Къе республикадин

дережада и месэла къарагъарунай куьн пара сагърай, рик'е авай ватанпересвилин гъиссер артух жезва. Советрин девирда Ахцегъ илимдин тежрибадин станция, къайиз хуьдай тадаракаралди таъмин гъамбарханаар, ичерикай шире хкуддай карханаар кардик къай, гуьгъуьнлай консервирдай зурба заводни эцигна. Миллионерар тир "Ахтынский", "Заря" совхозрин сортунин ичер виш тоннралди улкведин промышленный центрайриз тухузвай. Гила, гъайиф хъи, а вирера ятар амач. Чпин зегъметдин бегъер маса гун багъманчийрин кьилин т'ал хъанва, кило ичер 3-4 манатдай вахкуниз, гъак' малариз гуниз мажбур жезва. Гъа и мярекатдилай башламышна Ахцегърин ичерин машгурвал арадал хжедайдак умуд кутаз кланзава, - лагъана экономикадин илимрин доктор, ДГПУ-дин профессор, ахцегъви Мурад Къараханова.

Ахпа микрофондихъ "Культсанштурм 2" "Ахцегърин ичер" проектдин иштиракчи художникар Гъабиб Амаров, Гъабибулла Гъабибуллаев, Патимат Гуьсейнова, Мегъамед Моллакаев, Наталья Савельева, Инесса Цгоева атана. Абуру чеб пара хушдиз къабулунай, багъманчивилин сенятдихъ ва райондин тамашуниз лайихлу чкайрихъ галаз мукъувай танишарунай Низами Дагълароваз, райондин руководстводиз, зегъметкеш жемятдиз сагърай лагъана.

Мярекат ичер дадмишуналди, Ахцегъай атанвай ашукърин "Шарвили" ансамблди тамамарай авазрикай лезет хкудуналди, художникрин яратмишунрин к'валахриз килигиз, выставкадин залра къекъуьналди давам хъана. "Ахцегърин ичер" выставкадин экспозицияр 2020-йисан 8-январдалди къалуруда, ахпа са пай шикилар, пишкеш яз, Ахцегърин музейдиз вахкуда.

Нумрадай к'ела:

БАТАНПЕРЕСВАЛ

Са хизандай ирид кас - фронтда

Къуд стха Исмаиловар - Тажидин, Шагъбас, Нагъи, Неби - Берлинда чеб чпел гъалтнай! Чараралди алакъа хуьзвай абуруз чеб Берлинда авайди чизвай. Частарин командирри абуруз гуьрушмиш жедай са йиф вахт ганай. Стхайрин шадвилехъ, гъелбетда, къадар-гъисаб авачир. Стхайрни, хтул вири сагъ-саламатдиз хтана. Абуру 21 орден, 40 медаль, 14 хер, 4 контузия, бедендик кваз ракъун 50 клус хкана...

► 3

ЖЕМИЯТ

Декабрдин гъужум

Москвадин патав душмандал гъалибвал къазанмишун чи армиядиз регъят акъвазначир. Еке телефвилер хъанат'ани, Москвадин кланик хъайи женгерихъ тарихдин метлеб ава: немсерин армия магълуб тежерди я лугъудай мах (миф) дарбадагъна, Яру Армиядин, чи вири халкъдин руьгъ хкаж хъана.

► 4

ЭКОНОМИКА

Суалар гъеле гзаф ама

К'валер агъалийри, яргъал йисара зегъмет ч'угуна, хсуси такъатрихъ маса къачузва. Амма цийи квартира ишлемишиз вахкайдалай къулухъ 5 йис алатнамазди, адаз капитальный ремонтдин пул це лугъузвай к'витанцияр къевез башламышзава.

► 7

ЖЕМИЯТ

100 йисан юбилейдин вилик

Умудлу я, багъри газетди 100 йисан юбилей, чна гъар сада газет хъыналди лайихлу пайни кутуна, уьзгъвилелди къейдда. 2020-йис патал чи гъар са ватанзгълиди ам къын рик'елай ракъурдач. Сагърай вири!

► 8

Ч'АЛ

Ни ч'урзава чи руьгъдин гъуьл?

Хайи ч'ала чун, лезгийар, милли адетар, руьгъ авай халкъ тирди, чахъ чи чин, рик', гъерекат, иви авайди чирзава. Ч'ал амай къван чун халкъ яз амуькда. Ч'алар чеб чпел арушна, сад квадариз, муькуьдаз артух майдан гуз хъайит'а, чун са куьнкайни тахъун мумкин я.

► 9

СПОРТ

Устадвал къалурна

К'варчагърин гъевчи боксёрри Вирироссиядин дережадин акъажунра агалкъунар къазанмишнавай им сад лагъай сефер туш. Кьилди къачурт'а, А.Алимегъамедова - 4, А.Гереева 3 сеферда гъалибвилер къазанмишна. Абуру гъак' Дагъустандин к'венк'евчилвал патал акъажунрин буьруьнждин медалрин сагъибарни я.

► 15

исполнительный властдин вилик-кылик квай ксар вахт-вахтунда районриз физва. Къе чна зирзибил гадардай хуртар авай гьалдиз, зирзибилдикай хурерин мулкар ми хьи авунин, экологиядин жигьетдай тербия гуни жигьетдай авай гьалариз кыммет гун ва тайин тир серенжемар къабулун герек я", - лагана Камил Саидова.

Яшайишда арадал къевезвай клеви амукаяр махсусдаказ тайинарнай чкайриз

Михьивилериз - артух фикир

29-ноябрдиз РД-дин Гьукматдин Председатель Артем Здунован тапшургуьдалди Сулейман-Стальский районда муниципалитетдин мулкар михьивилерин къайдарал амал авунин жигьетдай авай гьалдиз талукь месэлайрай совещание кыле тухвана. Ана РД-дин жегьилрин крарин рекьяй министр Камил Саидова, райондин кылин везифаяр тамамарзавай Лацис Орузева, архитектурадин, эцигунрин ва ЖКХ-дин отделдин начальник Виталий Алисенова, Къасумхуьруьн администрациядин кыл, райондин кылин заместитель Аким Жаватова, "Къасумхуьр-сервис" ООО-дин руководитель Гьалиб Фатахова, РД-дин Роспотребнадзордин Дербент шегьерда авай территориальный отделдин векилди иштиракна.

Совещание ачухай Камил Саидова къейд авурвал, республикадин властри муниципалитетра санитариядин жигьетдай авай гьалариз, агьалияр экологиядин жигьетдай тербияламышунин месэлайриз еке фикир гузва.

"Санитариядин жигьетдай авай гьалар гьихьтинбур ятла ахтармишунин мураддалди

акьудунин месэла райондин вилик хцидаказ акьвазнава. Лацис Орузева къейд авурвал, пудратдин организациядин вилик буржлу хьунин, махсус техника бес тахьунин нетижада яшайишда арадал къевезвай клеви амукаяр вахт-вахтунда махсус чкайриз акьудиз тахьуни татугай нетижаирал, райондин агьалийрин патай наразивилерал гьун мумкин я.

Гуьруьш кыле физвай члавуз райондин хурер целди таъминарунин кваллах тешкилуни месэлаярни къарагьарна.

Совещанидин эхирдай Камил Саидова муниципальный райондин администрациядивай районда санитариядин жигьетдай авай гьалариз талукь справка агакьарун тлалабна. Идалай гуьгьуниз республикадин жегьилрин ведомстводин кыл зирзибил вахтуналди кватнавай чкайриз, абур авай гьалдиз килигна.

Къейд авун лазим я хьи, РД-дин Гьукматдин Председатель Артем Здунован тапшургуьдалди санитариядиз талукь месэлайрай совещанияр исполнительный властрин органрин руководителри вири муниципальный тешкилатра кыле тухузва.

Къанал тукьгуьрзава

Майишатрин дигидай цин "Теки-Къалажух" уртах къанал "Зи Дагьустан - зи яд" проектдин сергыятра аваз тукьгуьрзава. Алай вахтунда анал ремонтдин кваллахар давам жезва.

Докузпара райондин "Капитальный эцигунрин, архитектурадин ва яшайишдин квалеринни коммунальный майишатдин отдел" МКУ-дин начальник Али Къарибован гафаралди, дигидай цин къаналда чилин кваллахар 85 процентдин куьтягнава. Алай вахтунда водоводдин турбаяр куклурун патал сваркадин кваллахар кыле тухузва. Къаналдин ярговилел 8,5 километр ала.

Ремонтдин кваллахар алай йисан 20-декабрдалди куьтягун лазим я. Рикел хкин, Владимир Васильева кыл кутуналди, республикадин пуд проект тукьгуьрна ва тести-

кьарна. Абурукай сад - "Зи Дагьустан - зи яд" алай йисан эхирдалди Дагьустандин муниципалитетра кылиз акьудун лазим я. И проектрин макьсад - РД-ин муниципалитетра гьалар гьам еридин ва гьам къадардин жигьетдай хьсанарун я.

Шадвилдин гьалара

28-ноябрдиз Мегьарамдхуьруьн райондин Оружбайрин, Къуюстанрин ва Ярагь-Къазмайрин хурер шадвилдин гьалара паркар ачухна.

Республикадин "Зи Дагьустан - зи къулай шартлар" милли проект кылиз акьудунин сергыятра аваз тукьгуьрнавай паркара агьалийри - чехибуруни аялри, сергыятламыш хьанвай мумкинвилер авай ксари ял ягун патал герек шартлар тешкилнава. Паркарал мешреб - абур

гуни проектрал асаслу яз инсанар яхдиз къекьведай ва ял ядай чкайра плитка, куьчейра эквер тунва, аялар машгулардай майданар тукьгуьрнава, гуьрчег куьсрияр, зирзибил гадардай къапар эцигнава, къуд пад къацу авуна.

Паркар ачухунин мярекатда Мегьарамдхуьруьн райондин кыл Фарид Агьмедова, райондин общественный палатадин председатель Агдаш Нагьметуллаева, райондин администрациядин аппаратдин жавабдар къуллугьчийри, муаллимри, школьникри, яслийри, бахчайра тербия къачузвай аялри, хурерин агьалийри иштиракна.

Гьа и юкъуз Къартас-Къазмайрин хурер "Зи Дагьустан - зи рекьер" проектдин сергыятра аваз, къыр цана, хьсан къайдадиз гьанвай ругуд куьче ачухна.

Къейд ийин хьи, къведай йисуз райондин ирид хурер жемятди менфят къачузвай чкаяр аваданламышунин кваллахар кыле тухудайвал я.

Х.Н. Мирземетов

Алай йисан 25-ноябрдиз чи арадай Калмыкия Республикадин сад лагьай Игит, Ленинан, Октябрдин Инкылабдин, Зегьметдин Яру Пайдахдин, СССР-дин Халкьарин Дуствилин орденрин сагьиб, чи халкьдин баркаллу хва Мирземетов Ханбуба Надирович акьатна.

Х.Н. Мирземетов 1933-йисуз Докьузпара райондин Къурушрин хурер малдаррин хизанда дидедиз хьана. Аял члавалай ам чубандин пешедив вердиш тир. Гележегда ада вич хипеханвилин рекьяй СССР-дин вири республикайризи машгуьрна. 1969-йисуз Х.Мирземетов сифте яз ВДНХ-диз фена ва ана вичин сад лагьай кизилдин медаль къазанмишна. Гуьгьунлай адакай мад къуд сеферда ВДНХ-дин иштиракчи хьана: 1971, 1975, 1980-йисара - гимшидин, 1974-йисуз кизилдин медалриз лайихлу хьана. Х.Мирземетов КПСС-дин XXV съезддин делегатвилени хькянай.

1987-йисуз акьатай "Советские профсоюзы" журналдин 20-нумрада Калмыкия Республикадин "Чагорта" совхоздин старший чубан Ханбуба Мирземетова кваллахдин рекье къа-

занмишнавай агалкьунрикай еке макьала чапнай. Ана ада 30 йисалайни гзаф вахтунда намуслудаказ члугвазвай зегьметдикай, хипеханвал вилик тухунин сирерай кыл акьудзавай къайдайрикай, майишатди тайинарнай планар артухни алаз тамамарзавайдакай къхьанвай.

Ханбуба Надировичан виридалайни багьа ядигар Калмыкиядин Президент Кирсан Илюмжинован къул алаз адан гыляй къачур, кизилдин къене багьа къашар (бриллиантарни рубинар) авай Игитвиллин Орден хьанай. Адаз и еке твар тебрикиз, къе сеферда СССР-дин Игит, летчик-космонавт В.Быковский, РФ-дин Госдумадин депутат Р.Абдулатипов, РФ-дин хурьун майишатдин министр Г.Кулик, Дагьустандин Госсоветдин Председателдин заместитель Б.Агьмедов ва жавабдар маса ксар атанай.

Х.Н.Мирземетова са шумуд йисуз хурьун майишатдин рекьяй Калмыкиядин Президент Кирсан Илюмжинован куьмекчи яз кваллахнай. Гьеле гьа вахтунда К.Илюмжинова Х.Мирземетоваз Россиядин Игитдин твар гун патал документар Президент Б.Ельцинан Секретариатдиз ракурнай.

Х.Н.Мирземетов вичел тапшурмишай гьар са кардив жавабдарвилелди, намуслувилелди эгечина. Гьавилей ам гьахьтин къакьан дережайривини агакьна.

Ханбуба Мирземетов, баркаллу зегьметкеш хьиз, чехи, тербиялу хизандин иесини тир. Ада вичин уьмуьрдин колдашдихь галаз санал ирид аял зегьметдал рикл алаз чехи авуна.

"Лезги газетдин" редакциядин коллективди Ханбуба Надирович Мирземетован хизанриз, мукьва-кылийриз, дериндай хажалат члугуналди, башсагьлугьвал гузва. Аплагьади рагьмет гурай вичиз!

И.А. Къазиев

Искендер Къазиев аламатдин - шадвилинни пашманвилин легьзейрив ацай уьмуьр акур кас тир. Аял члавалай зегьметдин къадир чир хьайи ада вичин уьмуьр баркаллувилелди кыле тухвана. Ватандин Чехи дяве гатлунайла, И.Къазиев вичин хиве авай пак буржи тамамариз фена. Ада дяедин сифтедилей эхиримжи йикьалди душмандихь галаз кыле фейи къати женгера иштиракна. Дирибаш хци Смоленскдин чилерал кыле фейи ягунрани иштиракна. Са шумуд сеферда адал залан хирерни хьанай. Дяведилай къулухь ада вичин пеше - писателвал давамар хьувуна.

Искендер Къазиев, бажарагьлу писатель хьиз, инсанрин ихтиярар хурьдай ватанпересни яз (правозащитник) машгуьр тир. Ада лезги халкь къе патал паюникай, абурун къадаркъисмет сад хьувуникай са шумуд сеферда Азербайжандин властриз, КПСС-дин ЦК-дизни адан Секретариатдиз арзаяр къхьанай. Гьикьван хьхьанайтлани, гьукум гьилевайбуру яб ганачир, акси яз, ам дустагьра тунва, гьатта адан чандиз къаст ийизни алахьнай. Душмандилай алакь тавур крар, масабуруз адан кылел гьиз клан хьанай. Вични - са тахсирни квачиз. Гьикьван йисар, асирар алатайтлани, Искендер Къазиев хьтин халис ватанпересдин руьгь авай инсанар тарихдай квахьдач.

"Лезги газетдин" редакциядин коллективди Искендер Аликберович Къазиеван мукьва-кылийриз, ярадустариз башсагьлугьвал гузва. Адан крар, яратмишунар чи риклера яргьал йисара амуькьда.

Чехи Гъалибвилини - 75 йис

Са хизандай ирид кас - фронтда

Тажидин Исмаилов

Шагбас Исмаилов

Исмаил Исмаилов

Нагъи Исмаилов

Наби Исмаилов

Нурудин Исмаилов

Зейнидин Азизагаев

Жамидин ИСМАИЛОВ,
Педагогикадин НИИ-дин
чехи къуллугъчи

ВАТАНДИН Чехи даяе башламиш хъайи пакадин юкъуз Ахцегъ райондин Къакарин хуьрун чехи кимел жемятдин собрание тухванай. Алайди са месэла тир: пехи душман кукварун патал къуватар къватлун. Рахун патал Исмаилова Гъуьруназа сифте гаф къачуна. Ада лагъанай: "Захъ 6 хвани са хтл ава. Къве хци Агъул районда къвалахзава. Тажи-динни Шагбас фронтдиз физ рекъе ава. Муькуь рухварни хтл, военкоматдай хабар гайила, фронтдиз за рекъе твада. Пехи душман кукварун, Ватан хуьн чи буржи я. Жемятдивай фронтдиз къумекун тлалабзава..." Ахпа Алиметова Сувар рахана: "Зи пуд хва - Мегъамед, Неби, Расул - фронтдиз фида, фашистрихъ галаз къегъалри хъиз женг члугъада..."

Собранидал гъакни пуд хчин - Гъажибаладин, Мирзэбаладин, Бейбаладин - дидени рахана ва абур пудни фронтдиз фидайдакай лагъана.

Даяе башламиш хъайила, Къакарин хуьре 100 къвал авай. Инай 90 къегъал фронтдиз фена. Абурукай 46 кас хтанач.

Чи ихтилат Исмаиловрин ругуд стхадикайни чехи стхадин хва - хтл Зейнидинакай фида. Са къваллай ирид кас даяедиз фин, душмандин хура акъвазна, Ватан азад хъувуна, элкъвена сагъдиз хтун тек-туьк жезвай кар я. Исмаиловрин стхайрикай сифте фронтдиз фейибурук Тажидин, Шагбас, Исмаил акатзава. Тажидин Тпигъа муаллим, ахпа са школадин директор тир. Ада 1941-йисуз Буйнаксда пияда къушунрин училище къутягъна. Лейтенант уьлкведин Рагъаклидай патан сергъятдал Белоруссиядиз рекъе туна. Анай ам Курскдин къекъуьндал акъатна. 1943-йисуз анал къизгъин женгерик экечна. Ам батальондин командир тир. Фашистриз зурба ягъунар къунай. Немсерикай Курск, Орел, Белгород азад хъувуна.

Кефердинни Рагъаклидай патан фронтдин къурулушдик кваз **Тажидин Азизовича** къизгъин женгера иштиракна. Са шумудра хирер хъанатлани, са гъал чкадиз хтайла, мад частуниз хъфиз хъана. Гъа ик, ам Берлиндиз акъатна. Майор Тажидинан хурудал А.Невскийдин, Яру Пайдахдин, Ватандин даяедин 1-дережадин орденри, "Женгин лайихлувилерай", "Кенигсберг къачунай" ва маса медалри нур гузвай.

Даяедали кълухъ Тажидин Азизовича вичин уьмуьр армияда къуллугъ авуниз бахшна. Ада М.Фрунзедин тварунихъ галай академия ва высший партшкола акъалтарна. Полковникдин чинда аваз ГДР-да дивизиядин командирдин заместитель тир. Адан гъилик капитандин чинда аваз Муьгъудин Къагъриманова вичин везифар къилиз акъудзавай. Генерал М.Къагъриманован ихтилатрай, Тажидин Азизовича къегъал лезги хва, кар чидай, гъавурда авай полковник, лезги намус къай кас тир. Отставкадиз экъечайла, Тажидин Азизовича вич яшамиз жедай шегъер яз Баку хъана. Уьмуьрдин юлдаш урус дишегъли тир. Амни фронтда хъана. Абурун хци Москвада горный институт акъалтарна, ам технический илимрин кандидат тир. Са руша Москвадин меакадемия къутягъна. Бакуда къвалахзава. Муькуь руша Бакуда тарихдин факультет акъалтарна.

Стха **ИСМАИЛОВ Шагбас**, Дербентдин педучилище къутягъна, Агъул районда ВЛКСМ-дин райкомдин секретарь тир. Даяе башламиш хъайила, ам фронтдиз фена. Адакай полкунин школадин курсант, отделенидин командир, политучилищедин курсант, батареядин комиссар, дивизиядин командирдин заместитель, штабдин начальник хъана. Карелиядин ва Белорусский 1-фронтдин къурулушрик кваз Заполяръедилайни Норвегиядидилай цлар илитна, Польшадиз, ахпа Берлиндиз акъатна, гзаф шегъерар, хуьрер азадна. 1945-йисан апрелдин вацра залан хер алаз ам Визенталь шегъердин госпиталдиз аватна. Ана адахъ медсестра Александра Андреевна гелкъвезвай. Абуру чпин сирер сад авуна. Шагбас Азизовича Германияда чи къушунрин къурулушдик кваз важибул тапшурругъар тамамарзавай.

1947-йисалай Шагбас Азизовича гражданвилн къуллугъдал элячна, ВКП(б)-дин Махачкъала шегъердин комитетда, ахпа партиядин Рутул райкомдин II, I секретарвиле къвалахна. Ам Москвадиз Высший партшколадиз рекъе туна. Анаг къутягъна хтайла, обкомдин административный отделдин заведующийвиле, Министррин Советдин Председателдин заместителвиле, обкомдин секретарвиле (21 йисуз) къвалахна.

Ш.Исмаилов Ватандин даяедин 1-дережадин къве ордендиз, 2-дережадин ордендиз, "Советрин Заполяръе хуьнай", "Варшава азад хъувунай", "Берлин къачунай" медалриз лайихлу хъана. Ам Ленинан орден гун патал къалурнавай. Гражданвилн къуллугъар тамамардай члавуз намуслу зегъметдай Зегъметдин Яру Пайдахдин, "Знак Почета", Халкъарин дуствилн орденриз, гъакни "Ислягъвал патал женгчидиз" медалдиз лайихлу хъана. Ам запасда авай полковник, тарихдин илимрин кандидат, СССР-дин журналистрин Союздин член, ДАССР-дин культурадин лайихлу работник тир. 5-декабрдиз ам дидедиз хъайидалай инихъ 100 йис тамам жезва.

Чехи стха **Исмаила**, Дербентдин педучилище акъалтарна, сифте хуьре муаллим тир. Даяе башламиш хъайила, партиядин райкомда пропагандиствиле къвалахзавай. Фронтда адакай старший лейтенант, ротадин политрук хъана. Абурун полк авай хуьр немсери элкъуьрна къунай. Исмаилов фамилия чувудрин Измаилов фамилиядиз ухшар яз акур немсери ами чувудрикай тир командирнихъ, политработникнихъ галаз санал хандакдин къилихъ жерегада акъвазарна, гуьлле гуз башламишна. Гуьлле гузвай вахтунда ам вич вичелай фена, хандакдиз аватна. Йифиндиз вич вичел хтайла, ам ивидин виче авай. Галайбур вири къенвай. Яргъай хъиз са экв акур ам гъа терефдихъ фена. Им са урус дишегълини адан руш яшамиз жезвай къвал тир. Рак гатайла, абуру Исмаил къабулна, тлун гана, подвалдиз авудна. 15 юкъуз и подвалда хъайи Исмаила Лена твар алай руш фу, яд ва маса продуктар гъизвай. Чи аскерар атана, хуьр азад хъавурла, Исмаил Центральный фронтдиз акъатна. Залан хирер хъана, са бубат сагъ хъхайла, ам хуьруз рахурна. Хурудал Ватандин даяедин 2-дережадин орден ва медалар алаз хтана, муаллимвилн пешедив эгеч хъувуна. 30 йисуз къвалахна, пенсиядиз экъечна.

Ихътин са карни рикел хкъезва. Даяе къутягъ хъайидалай къулухъ Дагъустандин хуьрериз Россиядай гзаф муаллимар къвезвай. Са сеферда Исмаил Азизович, Ахцегъиз муаллимрин совещани-

диз физ, рекъел акъвазнавай. И арада атай са машиндин кузовда къвачел акъвазнавай муаллимар авай. Машин акъвазарна, Исмаилни акъахна. "Здравствуйте, Исмаил! Не узнаете меня? Я та самая Лена, которая приносила вам еду в подвал, когда немцы оккупировали наше село..." - таниш сес галуьна адан япарихъ. Исмаилан шадвилехъ къадар амукъна, абур гарданра гъатна. Советские къутягъ хъана хкъедайла, ада Елена Къаказ авудна, къвализ тухвана, вичин паб Теллиханаз лагъана: "Ингъе зун къутармишай, хвейи дидедин руш. Гила чна ам хуьда". Исмаил имиди Елена Денисова Ялахъай Къакарин школадиз хканай. Вичин къвалахдин пуд йисан вахт бегъем хъайила, Исмаилан хизандай Елена, дидедизни, вичизни савкъатар гана, рекъе хтунай. И цларарин авторди Елена муаллимдин гъилик къве йисуз къелна. Ада математикадин тарсар гузвай.

Къуд лагъай стха **Нагъи ИСМАИЛОВ**, Дербентдин педучилищеда къелна, Рутул райондин Хуьлуьдрин хуьре муаллим тир. Фронтдиз феийи ам жередин аскервилелай туларин батареядин командирвилн дережадиз агакъна. Ада Москва оборона авунин, 1943-йисуз Курскдин гъалкъадал, Европадин уьлквейер азаддай женгера иштиракна, Берлиндиз акъатна. Адан хурудал Яру Гъетрен, Ватандин даяедин 2-дережадин, Александр Невскийдин орденри, "Москва хуьнай", "Варшава азад хъувунай", "Берлин къачунай", "Германиядин винел гъалиб хуьнай" медалри нур гузвай.

Даяедали кълухъ Нагъи муаллимди Къакарин хуьрун школада завуч, директор яз къвалахна. ДГУ-дин тарихдин факультет къутягъна. Адаз ДАССР-дин лайихлу муаллимвилн твар, Зегъметдин Яру Пайдахдин орден ганвай.

Исятдани яшамиз жезмай стха **Наби Азизовичан** къведай йисан майдин вацра 98 йис жезва. Адан женгерин рехъ Моздок хуьнилай башламиш хъана. И женгера агъур хер хъайи ам хирер хъанвай чи аскерар авай машиндин шофер лезгиди тадиз госпиталдиз агакъарна. Набиди вун гинай я лагъана хабар къурла, ада Ахцегъ райондин Чеперин хуьрай я лагъанай. Адак гзаф тади квай, мад хирер хъанвай аскерар хкиз фенай. Мада абур чеб члиз ахкунач. Сагъ хъхайла, Наби Челябинскидиз акъатна, гъана училищеда танкиствилн курсар къутягъна. Ахпа танкист Минск, Прага, Вена, Берлин фашистрикай азад хъувунин женгера хъана, Берлиндиз акъатна. 1947-йисан январдиз Наби Азизовича хурудал Яру Гъетрен орден алаз хуьруз хтана. Пенсиядиз экъечдалди, сифте колхозда, ахпа совхозда къвалахна. Ада къве гадани къверуш тербияламишна. Наби гъвечи хва Маликан патав гва. Ахцегъ районда амай даяедин тек са ветеран Наби я.

Гъвечи стха **Нурудин ИСМАИЛОВ** 1944-йисан февралдиз гуьгъуьллуздак фронтдиз фена. Фронтдин рехъ ада 124-стрелковый полкунин жередин аскервилелай башламишна. Ахпа адакай 64-полкунин виклеь снайпер хъана.

1945-йисуз ам Берлиндихъ физвай аскеррик акатна. Немсери къулухъ члугъавайтлани, гъжумдиз физвай чибурукайни гзафбур телеф жезвай. Нурудинан агъур хирер хъана, ам 5417-нумрадин госпиталдиз аватна. Ина са гъал сагъ хъхайла, 1-группадин инвалид яз, ам хуьруз рахурна. Сифте колхозда, ахпа хуьрун клубдин заведующийвиле къвалахна. 54 йисан яшда аваз фронтда хъайи хирерикди фад рагъметдиз фена.

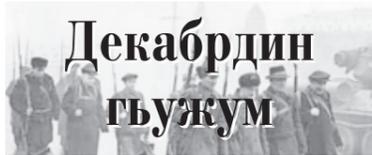
Стхяр тир Исмаиловрин хтл, чехи стха Абасан чехи хва **Зейнидин АЗИЗАГЪАЕВ** фронтдиз Дагъустандай тир 10000 кас гуьгъуьллубурук кваз 1943-йисуз фена. Адахъ хуьрай мад пуд кас галай - Агъмедов Агъмед, Балаков Балак, Магъсубов Багъадин. Дербентдин педучилище къутягъай Зейнидина хуьре муаллимвиле къвалахзавай. Гори шегъерда пуд вацран военный училище къутягъай лейтенант Новороссийскдиз, ахпа Курскдин къекъуьндал акъатна, автоматчикрин взводдин командир яз. Курскдин къекъуьндал женгера адан къве имиди - Тажидина ва Нагъидини иштиракзавай. Абуруз чеб пудни и къекъуьндал алайди чизвачир. Зейнидин Абасович ротадин комсоргни тир. Курск азад хъийидайла, адан къвачел хер хъана. Ахпа адакай танкарин ротадин командир хъана. Кавказдин ва Украинадин 4-фронтдин къурулушдик кваз Польшадинни Чехословакиядин чилерал къати женгера иштиракна.

Берлинди рей гайивилн актунал къулар члугуна, Гъалибвилн сувар къаршиламишзавайтлани, Чехословакияда фашистрин еке десте амай ва Германияди рей гун кваз къазвачир, къизгъин женгер киле тухузвай. Прага азаддай женгера Зейнидинан къегъалвал мадни артухди хъана, адан ротади немсериз зурба ягъунар къазвай. Адаз Людвиг Свободади "Дирибашвилей" орден-медал гана. Чи командованиди ам къвед лагъай Яру Гъетрен орден гун патал къалурна. 11-12-майдалди Прагада къизгъин женгер киле физмай.

Даяе къутягъ хъайила, старший лейтенант Зейнидина вичин документар Высший военно-пехотный училищедиз рекъе тунай. Адаз къабулнава лагъай жавабни хтанвай. Ватандиз хъфена хтун патал адаз отпуск гана. 1945-йисан майдин эхирра ам хуьруз хтана. Бубани къенвайди чир хъайила (дидеди адаз, фронтда авайла, и кардикай хабарначир), чал алай гъал акурла, чарар, документар туьклуьрна хъфена, вич армиядай ахъай хъийиз тунай. Муаллимвал хъийиз гатлунна. Хуьруьга, ахпа Ялахъа къвалахна. Ана са пуд йисуз школадин директор хъана. Ахпа Къаказ хтана, школадин директор хъана. Инай ам Ахцегъиз хутахна, рай-ОНО-дин заведующийвиле тайинарна. 11 йисуз Ахцегъа къвалахна, 1962-йисуз Каспийск шегъердин 1-нумрадин школа-интернатдин директорвиле тайинарна. Ина ада 42 йисуз къвалахна. Заочни-даказ университетни къутягъна. Амни еке награда-дайриз лайихлу хъана: Яру Гъетрен къве ордендиз, "Дирибашвилей" чехрин орден-медалдиз, "Кавказ хуьнай" ва маса медалриз. Адаз ДАССР-дин ва РСФСР-дин лайихлу муаллимвилн, Дагъустандин халкъдин муаллим лагъай тварар гана. Ам халкъдин просвещенидин отличник тир. Мадни адаз Зегъметдин Яру Пайдахдин орден ва маса награда-ярни ганвай. Зейнидин Абасович Прага, Каспийск шегъерин гуьрметлу гражданин тир.

Къуд стха Исмаиловар - Тажидин, Шагбас, Нагъи, Неби - Берлинда чеб чпел гъалтай! Чараралди алакъа хуьзвай абуруз чеб Берлинда авайди чизвай. Частарин командирри абуруз гуьрушмиш жедай са йиф вахт ганай. Стхайрин шадвилехъ, гъелбетда, къадар-гъисаб авачир. Стхайрни, хтл вири сагъ-саламатдиз хтана. Абуру 21 орден, 40 медаль, 14 хер, 4 контузия, бедендик кваз ракъун 50 клус хкана. Гуьруьназ дидеди Анлагъдивай авур тлалабури, кап-тлатди, садакьайри абур хвенай жеди...

Къегъал рухвайрин тварар эбеди чи риклера жеда. Игитриз - баркалла!

Хийр ЭМИРОВ

Декабрдин гъужум

1941-йисан зул Советрин Союз патал виридалайни четинди, зулуматдинди, уьлкведин къисмет гьалзавайди хьана. Гитлеран чапхунчир, вири манивилер алулдиз, виликди физвай. Вязьмадин, Брянскдин къваларив пуд фронт гьалкъада туна, абуру Москвадихъ еримишзавай. Гьар са хуьр, тепе, куче, гьатта тар патални гзаф ивиар экичдай, телефвилер арадал гьизвай женгер киле физвай. Душмандин Москва чпин гьиле гьатта лугьуз фикрзавай. Ам къурла, вермахтдиз гьалибвални чпин пата жедай хьиз авай. Советрин Союз такланбуруз гьикван, залан хьанатлани, Гитлеран къаст киле фенач. Яру Армия, Москва, Советрин халкъ душмандин хура мягкемдиз акъвазна ва фашистриз риклелай тефдай ягьунар къаз башламишна.

Фашистри Гитлеран тапшуругьар кьилиз акъудун патал гзаф алахъунар авуна. 16-ноябрдидай Германиядин къушунри Москвадал къвед лагъай сеферда гъужумна. Абурун ихтиярда танкарин 13, пияда къушунрин 33 ва мотопехотадин 5 дивизия авай. Абуруз ганвай буйругь сад тир: гьар патахъай гъужумна, Тула, Кашир, Рязань, Коломна, Клин, Солнечногорск, Рогачев, Яхрома, Дмитров шегьерар къуна, пуд патахъай Москвадал везьен ва ам муьтлюьгьарин. "Центр" армиядин частари Клин, Солнечногорск, Истра шегьерар къуна ва абур Москвадин къаналдив, Нара вацлув агакьна. Мад душмандин виликди физ алакьна. И женгера немсерин 155 агъзур кас къена, 800 танк терг хьана. Немсерин армиядин группадин командующий, генерал-фельдмаршал Федор фон Бока къатлана хь, адан къушунрихъ виликди гъужумдай, Москва къадай такъат амач. Гьа са вахтунда ам чпин разведкади гьайи "Яру Армияди акси гъужумдиз гьазурвилер акъвазва" лугьудай малуматдихъни агъаначир. "Абурухъ ахътин такъат, къуват, мумкинвилер амайди туш" лагъанай командующийди.

Крар ада фикр авурвал хьанач. ВГК-дин Ставкади, дугьриданни, советрин къушунар акси гъужумдиз гьазурзавай. Москвадин клиник, телефвилер пара хьанвайтлани, резервдин гьисабдай 1 миллионни 100 агъзур кас, 7652 туп ва минометар, 774 танк ва 1000 самолет къватнавай. Душмандин къуватар екебур тир: са миллионни 700 агъзур кас, 13500 туп ва минометар, 1150 танк ва 615 самолет. Чибуруз анжах самолетар гзаф авай. Советрин командованиди вири и деллар, гьа са вахтунда немсерин къушунар гьалдай фенвайди, абурухъ виликмаз гьазурнавай сенгерар авачирди, хьуьтлуьн шартлара женгер члугвадай гьазурвал авачирдинди фикрда къунавай.

7-ноябрдин параддал рахай И. Сталинан гафари руьгь кутунвай чи къушунри (Калининский, Рагьаклидай патан, Кьиблединни Рагьаклидай патан, Брянскдин фронтар) 5-6-декабрдиз душмандин винел гъужум башламишна. Кьизгин женгер Калинин, Истра, Тула ва Елец шегьерин мулкара киле фена. Са вацра чи къушунри немсер 250 километрдин къулухъ гадар хьувуна.

1941-йисан декабрдиз башламишай гъужумдин негъаяр пара бегьерлур хьана. 1942-йисан январь, февраль варцарани Яру Армияди фашистар хурук кутуна. Иллаки Ржевдинни Вязьмадин мулкара мусибатдин женгер киле фена. Фронтдин журналист, писатель Илья Эренбурга риклел хканай: "Заз Сталинград патал киле фейи женгер акунач, амма Ржев садрани зи риклелай алатда. Гьафтейралди гьар са тар, ацахънавай къвалин цал патал дяве ийизвай..." Тарихдин делилри уьпатзавайвал, Ржев патал киле фейи женгера Яру Армиядин 710 агъзур аскер телеф хьана. Гекьинин - Сталинград патал женгера - 300 агъзурдав агакьна аскерар.

Эхъ, Москвадин патав душмандал гьалибвал къазанмишун чи армиядиз регьят акъвазначир. Еке телефвилер хьанатлани, Москвадин клиник хьайи женгердиз тарихдин метлеб ава: немсерин армия магълуб тежерди я лугьудай мах (миф) дарбадагьна, Яру Армиядин, чи вири халкъдин руьгь хьаж хьана.

Нариман ИБРАГЪИМОВ

КЪВЕ жуьредин сесерин, кьве ма-надин гафар ятлани, зи фикрдалди, инсандин уьмуьрда, къанажагьда, яшайишда абурун тайин, талукъ нетижа, макъсад, еридин дережа сад я. Намуслу ва ихтибарлу инсандин дережа гьамиша, дагьдин куклуш хьиз, вине ва михьи жедда. Обществода, вич яшамеш жезвай, вичи къвалахзавай чкада адаз пара гьурмет, ихтибар ийида. Адал пара жавабдар, сирлу къвалахар ихтибарда. Ам масадбуруз чешне къалурда. Адавай гьамиша хьсан, къени, бегьерлу крар истемишда. Обществода вири девирда гьахътин инсанрихъ муьгътеж хьайиди я. Гилани гьакъ я. Амма намуслу, ихтибарлу инсанар жагьурун кье са тлимил четин хьанва. Гьикъ лагъайтла, капитализмдин, базардин, тапан демократиядин алакьайрал, ерийрал элячлай ийкъалай инсанрик гуьзет тавур хумаар акатна. Инсан-вилини лап виниз тир дережа тайинарзавай ерияр - намус, ахлакъ, марифат, ихтибарвал, итимвал, гьахъвал къвачерик везьена. Пулуникай виридалайни къилин шагь авуна. Ам авай чкада маса са затни акъвазвач.

Зун шегьердин маршрутда ава. Вилик квай къуьридал ацукьнавай кьве дишегьли чеб чпихъ галаз рахазва: "На намус лугьузвани, я кье? Де лагъ-е, ам кье низ герек ама? Адахъ вуч маса къачуз жезва? Ада зун я тухарзавач, я къуллугьдин рекьвай хьажзавач. Исятда герекди пул я. Пул ава, вири крарни тукьлуьда..."

Къени, намуслу, дуьз гьар садан риклелардай гафар. Аламат, къиямат. Намусдихъ са вуч ятлани кланзава. Вич тухарна кланзава.

Намус ва ихтибар

Эхъ, намусдидай и крарни алакьзавайди я, амма нефс вилик кутун тавурла, ам пакдиз хвейила, къуллугьдин рекьвай вал авунвай ихтибардиз вафалу хьайила.

НАМУС. Ам тукьвендай маса къачуз-навай затл туш эхир. Эгер кье вахъ намус авачтла, вуна намуссуз крар ийизватла, пака ваз намус гинай къведа ва ви намусди низ чими ийида? Намусдиз вахтар, девирар дегиш хьун, кьеве аклайла, ам риклелай алудун, амай вахтунда зун намуслу кас я лугьуз къекъуьн герек авайди туш. Намуслу инсан рекьидалди намуслу инсан я. Гьикьван четинвилер адал акъалтайтлани, гьикьван залан пар далудал хьайитлани, гьихътин жавабдар везифаяр адан хиве туртлани. Халис, члехи гьарфунилай гатлунна кхьиниз лайихлу Инсандилай, намус маса гана, асайишвал, мал-девлет, авторитет, къуллугь къазанмишди алакьдач. Ада ихътин гьахъсузвиле рехъ гудач.

Къе намуслу инсанар кьит хьанва. Уьлкведин кьиле авайбурни кьеве гьатнава. Члехи къуллугьрал, ихтибарна, инсанар эцигзава, амма абуру члиз авунвай ихтибар къвачерик везьезва, хуси нефс вилик кутуна, лап члуру крариз рехъ гузва.

Мисалар лагъайтла, къамай къван гьиз жедда. Уьлкведин, регионрин, шегьерин, районрин, хуьрерин майданрани.

2012-йисуз Амурский областда "Восточный" космодром эцигунив эгечна. Уьлкве патал еке метлеб авай и зурба ва гзаф къадар финансар чара авур имарат эцигунал устларин, инженеррин, технологрин, прорабрин, проектировщикрин, экономистрин хейлин коллективар желбна ва гьукуматди абурухъ ихтибарни авуна. Эцигунар къалурнавай вахтунда куьтгьагдайдак, бюджетдин пулар дуьздаказ ишлемишдайдак, татугайвилериз, тарашунри, ерисуз къвалахдиз рехъ тагудайдак умуд кутуна. Амма гьакьикъат масад хьана. 2014-йисалай 2018-йисан ноябрдалди РФ-дин Генпрокуратуради ахтармишунар кьиле тухвайла, 17 агъзурдалай виниз члуру крар малум хьана. Миллиардралди пулар мемекъуьртл авунихъ галаз сад хьиз, эцигунар яр-гьални везьена. Чпин крар намуслувилелди тавур ксарилай уголовный 140 дело къарагьарна. Гила, и йикъар малумарнавайвал, уголовный 42 дело суддиз вуганва, 58 кас жавабдарвиле члу-гунва. Абурун арада "Даль-

Девирдин лишанар

неспецстрой" ФГУП-дин начальник Юрий Хризман, субподрядчикрин компаниядин генеральный директор Виктор Гребнев, б-нумрадин эцигунрин къилин управленидин генеральный директор Юрий Волкодав, "Спецстройтехнология" ФГУП-дин начальник Александр Никитин ва масабур ава. Абурун члуру гьерекари госуьрстводиз 11 миллиард манатдин зиян ганва.

Килиг садра, 11 миллиард манат!.. Ибуруз бес намусдикай хабар амайни? Ихътин-бур авунвай ихтибардиз вафалу жедани? Анжах тарашунин, чпин нефс ацлурунин, гьукумат, общество кваз такьунин, аватла, са чун ава лугьудай къанажагьдиз къуллугьзавай тахсиркара.

ЧИ республикадин гьукуматдин къимизвай? Къвалер-йикъар, члехи мажибар, премияр, маса къезилвилер, гаф ише фин, риклиз клани кар авун, чпинбур къуллугьрал эцигун, хтулри, птулризни кваз гьазурнавай имаратар... Ваь, вири тлимил акуна. Госбюджетдин пуларани вил хтуна. Руфун тух тиртлани, вилер тух жезвачир. Муаллимриз алава ва гьукуматди тайинарнавай къезилвилерин пулар ганач. Аялар авайбур пособийрикай, къезилвилерикай магьрумна. Бюджетни кризиз лазим къадарда мажибар хьажнач. Халкъдин яшайишдин месэлягь гьилляй везьена. Халкъдин дуланажагь хьсанарун, на-чагьбур, набутар дарманралди таъминарун патал чара ийизвай, республикадин рекьер, хуьрер, шегьерар къайдадиз гьун, аваданла-мишун патал ахъайзавай пулар чуьнуьхна. Коррупция виридалайни цуьк акъудзавай "хилез" элкьуьрна. Хуси кар ачухзавай гьар

Гьахътинбурун жергеда Дербентдин къвалер эцигдай комбинатдин бригадир, Зегьметдин Яру Пайдахдин, "Знак Почета" орденрин сагьиб, шегьерда пара гьурметлу кас, ерибине Къурагъай тир Азизов Къафарни авай. Горбачеван перестройка уьмуьрдиз кечирмишзавай вахтунда чун туьш хьанай ва чна уьлкведа ва инсанрин уьмуьрда кьиле физвай гьаларикай, гьерекарикай суьгьбетарнай. Зегьметдин 48 йисуз ада къадим шегьерда яшайишдин гзаф къвалер эцигуник вичин пай кутуна. Адан бригадани виридалайни чешнелу, бегьерлу, кар алакьдайди яз гьисабзавай. Бригадада къвалахзавай устларрикай ихтилат къатайла, ада лагъанай:

- Зун инсанриз пуд тереф фикирда къуна къимет гуз вердиш хьанва. Гьар са касди намус гьи чкадал эцигзаватла, гьадалай, вич обществодид ва инсанриз эгечлуни тежердидай ва зегьметда къалурунилай. Намус гафунин мана чин тийизвай, вичин везифай-рив гьикъ къандатлани хуьй лагъана эгечизавай, авур члуру кардиз килигна, туьгьмет ийидайла, чин яру тежезвай, санал къвалахзавай, куьчеда гьалтзавай, къуьншидал алай кьеве авай касдин гьалдикай хабар такьадай вуж къандатлани хуьй - фяле, лежбер, къуллугьчи, гьаким - ахътин кас анжах вичин хийирдихъ калтугзавайди я. Вичин кар тукьлуьрун патал ахътинди намусни, дуьтни, юлдашни, Ватанни маса гуз, тахсиркарвиле кьил ягъиз гьазур я.

ДЕВЛЕТРИКАЙ, пуларикай, асайишвилерикай ихтилат къатайла, ада мадни кьейд авунай: "Ваз вуч аватла чида-ни, журналист, зун агъуна, а кар залай хьсандиз вазни чизва, намуслу инсанрин

садал налог везьена... Татугайвилерин а кьил авачир. Абуру "нефсини кьилел бала гьиде" лугьудай халкъдин мисал риклелай ракъурна. Ингъе гила вири "ракъара" гьатнава. Гила "намус" гафни риклел хтанва. Суддин вилик чпи гуя республика вилик тухун, халкъ агьваллу авун патал намуслувилелди зегьмет члуьгуду я лугьуззава.

Франциядин шайр, публицист Луи Ламартинахъ пара камаллу гафар ава: "Намус вири законрин закон я". Уьлкведин Президентди, гьукуматди ихтибарнавай, жавабдар къуллугьрал тайинарнавай ксарни гьа и закондал амалзавач. Эхъ, къелеяр хътин къвалерин иесийризи вири тлимил акъвазай. Къизилдин уни-тазарни, багъа-багъа мебеларни, гамарни, люстраярни, гьавизарни, машинарни, са шумуд чкада къвалерни, чилерни, хуси банкарни... Нефсинин дарвазар ачухнавай касдиз, гьикьван девлетар хьайитлани тлимил аквадалда. Абуру вири - къанажагьни, намусни, къуллугьарни, везифарни, жавабдарвални нефсиниз муьтлюьгьарзава къван. Аялдин кьилиз 112 манат пособие гуз, чпи миллионрин, миллиардрин иесивал ийиз!.. Гьа им, абурун гьисабдай, республика патал ийизвай "намуслу къвалах" тир жал?

КЪАДИМ Римдин писатель, фило-соф Анней Сенекади кхьенай: "Халисан намус гьамиша сувар я". Пара таъсирлу, маналу, къиметлу гафар я. Къанни цлуд йис идалай вилик чи республикадани, уьлкведани намус еке лайихлувал, лап гьа сувар хьиз къазвай, къабулзавай агъалияр гзаф тир. Къенин йикъан гьакимрин, госбюджетдин "маркарихъ" галай нахайрин гьерекаризи, крариз вил ягъиз, риклел советрин девирдин инсанарни хьезва. Социализм тукьлуьрай, колхозар арадал гьайи, Ватандин Члехи дяведа гьалибвал къазанмишай, члехи шегьерар, заводар, ГЭС-ар, комбинатар эцигай, космос, бушлухар муьтлюьгьарай, Дагьларин уьлкве аваданвиле, абадвиле тухвай. Журналиствиле пеше себеб яз, зун гзаф къадар зегьметчирихъ галаз таниш хьана, абурухъ галаз са кап фу тлуьна. Яшар, савадлувал, къанажагь, къуллугьар жуьреба-жуьребуру тиртлани, намусдин, ахлакъдин, марифатдин, обществодид, хуси везифайриз эгечизавай тежердин жигьетдай абурун фикрар, хиялар, умудар сад хътин-бур ва абур чебни сад-садаз ухшарбур тир.

члехи пай лап четиндиз яшамеш жезва. Хуьрени, шегьердани. Гьикъ лагъайтла, гьалал ризкидин, зегьметдин гуьгьуьна авай абуру я чуьнуьхзавач, я ришвет гуз-къачузвач, я чинал гьагайилер гьалдна, вилляй - вил акъудиз, вичин къвалах тукьлуьрзавач, я яптахвиле, гьиллебазиле рехъ гузвач. Ятлани ам вичи тухузвай уьмуьрдал шад ва рази я. Ам йифиз ар-хайиндиз куьсва. Зун аламат жезвай ва нарази тир са карни ава, - давамарнай машгьур устларди-бригадирди, - чи гьукуматди ва гьакимри намуслу, гьакьисагьвилелди зегьмет члуьгвазвай, общество, уьлкве патал хьсан крар ийизвай инсанриз са артух галайвилер ийизвач, абурун яшайиш агьваллу, хьсан жедай къарарар къабулзавач..."

Адалай инхъ къанни цлуд йис алатнава, амма устлардин гафар къенин девирдизни талукъ я. Халкъдин майишатдин гзаф хилера зегьмет члуьгвазвай инсанар са бир-бубат яшамеш жезва. Йикъа муьжуьд сятда гьакьисагьвилелди къвалахайла, абурув вацра агакьзавайди 15-17 агъзур манат я. Налогриз къазвай, коммунальни къуллугьрай гузвай пуларни хкудайла, амуькьзавайди 10 агъзур манат я. Гьа идал кьилни акъудзава. Амма гьа са вахтунда уьлкведин госкорпорацияра къвалахзавай топ-менеджерри йикъа 3 млн манат къачузай. Килиг гьа, йикъа пуд миллион манат! Уьлкведин савадлувиле бине кутавай муаллимар, халкъдин сагьламвиле кьаравулда акъвазнавай медицинадин, куьтурадин хел вилик тухузвай работникар йисаралди чпин мажибар са къадар хьажунал вил алаз акъвазнава. Амма гафар-члалар, къакъраяр яз амуькьзава. Имни, гьелбетда, уьлкведин бюджет тайинарзавай ксарин намусдин дережадидай аслу я.

Намусни ихтибар сада-садаз къуват гуз-вай, сада-садал алава гуж акъулдзавай гафар я. Эгер абур авачтла, гьахълу крарни жедач.

Рагьметлу шайр Шагь-Эмир Мурадован шиирда ихътин хьсан цларар ава:

*Зи намус, зи ихтибар
Михьи я, экуь цав хьиз...*

Эгер виридан намус михьи хьайитла, яшамеш жезни регьят, адалатсузвилерни тлимил жедда.

Мергьяматлувилин кьанунралди

“Регьимлувили дуьнья хуьда!”

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

2-декабрдиз Ахцегьа, ял ядай “Самур” комплексдин кьулай залда, “Регьимлувили дуьнья хуьда!” лишандик кваз Виридуьньядин инвалиддин йикъаз талукьарнавай мярекат кьиле фена. Райадминистрациядин кьаюмвилек кваз ам Ахцегь КЦСОН-дин (жемятдиз яшайишдин рекьяй кьуллугьдай центр) коллективдин кьуватралди тешкилнавай. Гьар са нямет алай суфрайрихь набут ксаризни абурухь гелкьезвезвайбуруз, РД-дин зегьметдин ва яшайишдин рекьяй вилик финин министерствонин, райондин кьиле авай ксариз, районэгийлириз яшайишдин рекьяй кьуллугьзавай идарайрин руководителризни пешекарриз теклифнавай. Ширин суьгьбетрал машгул ва халкьдин милли манийрикай лезет хьудзавай абурун рикелай са геренда, на лугьуди, чпин тгал-квални яшайишдин четинвилер алатнавай...

Кватл хьанвайбуруз и югь мубаракуналди ва и суварин тарихдикай куьруь ихтилат авуналди, мярекат КЦСОН-дин пешекар Нари Мегьамедовади ачунна. Ада сифте гаф центрадин директор Мурад Алирзаеваз гана.

- Гуьрметлу вахар, стхаяр, мугьманар! Кье чун набутрин гуьгьуьл кьачун, абурун сагьламвиленинни яшайишдин месэлаяр веревирд авун патал кватл хьанва. Сергьятламиш хьанвай мумкинвилер авай амма риклин (руьгьдин) члехвилел гьалтайла, сергьят авачир инсанрин кьайгьударвал авун, абурун кьивачел ахкьалдариз куьмекун патал и югь лишанлуди, суваринди я. Мергьяматлувилин кьайгьударвал лагьайтла, чна гьар юкьуз члугуна кланда, - кьейдна жегьил директор Мурад Бахтияровича.

- Яшайишдин жигьетдай гзаф жавабдарди тир и месэладихь гьукуматди эхиримжи вахтунда чин элкьурзавайди аквазва. Гуьрметлу балаяр, вахар, стхаяр, кьуй куьне садрани кьуватсузвал, мергьяматсузвал, игьтияжлувал гьисс тавурай! Аллагь-Талади куь тгал-квал алудрай, яргьги ва хушбахт уьмуьр гурай! Чна чи патай лагьайтла, РФ-дин законодательствода кьалурнавай вири кьуллугьарни кьезилвилер кьев агакьарда, - вичин ва райондин кьил Осман Абдулкеримован патай и югь риклин сидкьидай мубаракна Ахцегь муниципалитетдин кьилин заместитель Алмас Шуаева.

Сувар тебрикун патал микрофондихь РФ-дин зегьметдин министерствонин векил, Мегьарамдуьруьн районда РД-дин МСЭ-дин (медико-социальной экспертиза) 20-нумрадин бюродин регьбер Насият Нагьиева атана.

- Гуьрметлу юлдашар! Чи арада авай сагьсуз, зайиф ксар инсанрин мергьяматлу риклихь, чими гафунихь, жумарт гьилихь муьгьтеж тирди абуруз куьмекун сувабдин кар тирди рикелай алудна кландач. Эхь, клевавайдаз мергьяматлувилин, куьмекдин гьил яргьги авун, садакьа гун намуслу, гьал-агьвал квай гьар са касдин буржи я. Общество регьимлу инсанрин куьмекдалди вилик физвайди я. Набутриз кье ихьтин межлис кьурмишнавай Мурад Бахтиярович сагьрай!

Гуьгьуьнлай кватл хьанвайбурун тварцихь чими келимаяр агьалияр кьвалахдалди таъминардай центрадин (ЦЗН) пешекар Расим Гьаниева, районда набут аялризни жегьилриз медицинадинни яшайишдин рекьерай куьмекдай центрадин (ГУРЦДПОВ) директор Селиян Мурсаловади, районэгийлияр яшайишдин рекьяй хуьдай управленидин (УСЗН) кьуллугьчи Нуржагьан Гьажимурадовади, ЦРБ-дин кьилин духтур Митгьедин Мурсалова, РФ-дин пенсийрин фондунин Ахцегь райотделенидин начальнай Фейзулла Мирзоева, и царарин авторди, районда АТВ-дин директор, дишегьлийрин советдин председатель Таира Мегьарамовади, КЦСОН-дин кьуллугьчи Милайим Эфендиевади, набут аялрин диде-бубайрин патай Гуьлнара Генжалиевади ва масабуру лагьана.

Рахунрин арайра гьевескар артистри - Эмирсултан Бигеева, Таира ва Мадина Мегьарамовайри, Мугьаммад Мурадова набут аялрин иштираквални аваз суварин иштиракчийриз хьсан концерт гана.

Эхирдай Мурад Алирзаева мярекатдин иштиракчийриз, вичин патай савкьат яз ресторанда еке жумартвилелди берекатлу суфраяр кьурмишнавай карчи, меценат Жигерхан Сулеймановаз, гьакл набутриз пишкешар гайи Ахцегь ЦРБ-дин кьилин духтур Митгьедин Мурсаловаз чухсагьул лагьана.

Вацларинни гьуьлерин шагь

Нариман ИБРАГЬИМОВ

Зулун йикьар эхирдиз кьезвезва. Гьаваяр яваш-яваш рекьизва. Гьуьлуьн цин чимивал 10 градусдилай агьуз аватнава. Амма це чухьунагар ийизвай, гатуз хьиз, кьезилдиз алукина, упражненияр ийизвай-бурни кими туш гьуьлуьн кьере. Абурун акурла, зи рикел чин ватанэгли, “моржарин шагь” твар акьалтай Расул Селимов хтана. Ам бажарагьлу, еке крар алакьнавай, хайи ерийрал, халкьдал рикл алай кас тир. Сагьдиз амайтла, чна адан 90 йисан юбилей кьейддай. Чна адан уьмуьрдиз са куьлуь сейр хьийиди.

Москвада яшамиш жезвай, мукьвал-мукьвал республикадиз багьрийрал, ярар-дустарал кьил члугваз кьезвезвай гьетягьви Селимов Расулахь галаз зун ам “Лезги газетдиз” атайла таниш хьанай. Ахпа адакай кхей макьала себел яз гьетягьви гзафбуруз чир хьанай. Гьар сеферда хтайла, ада чал кьил члугвадай ва вичин рикле авай мурадрикай лугьудай. Эхиримжи сеферда милли газетдин 7-мертебадиз атайла, Расул Селимовича малумарнай: Махачкьалада, Дербентда, хайи районда ва Азербайжанда авай мукьва-кьилирихь илифда, Шалбуз дагьдин пак чкайриз, Мегьамед Ярагьидин пирел фида, ярар-дустарални кьил члугвада...

Юкьван буйдилай кьакьан, кьивачерал, бедендал мягькем ам лап клубандиз, чибуру лугьудайвал, аслан хьиз, зирингиз, кьезил камаралди, гьевес кваз, плузар, вири чин хуьрез кьеведай. Мецел акьуллу келимаяр алаз. Кьандатла, агьугь, кьандачтла, - ваь, садани адаз вичин гьакьикьи яшар гудачир. Адан гьекатар, рахунар, амалар жегьил итимдинбур (а члавуз 75 йис тиртлани) хьиз аквадай. Редакциядин кьуллугьчийр-дустар ада, кьужагда кьаз, цавуз акьудиз, эхциг хьийиди. Заз акл жедай хьби, Расул Селимовичаз вичин гьиссер, кьуватар гьиниздатла чизвач. Ам гьевес кваз, шаддиз ва ван алаз рахадай:

- Гадаяр, валлагь, куьн акулал зун пара шад я, - эзбердай ада. Аламат тир, мукьвал-мукьвал чун гьалтзавайди туширтлани, Расул Селимовичан рикел чин виридан тварар аламай. Акл я хьби, ам зи вилик кьва ва вичин сягьгда рахазва: - Зун исятад пеленгдилайни зурба я, - ада са шумудра цавуз хкадарзава, - вуьчиз лагьайтла, зун куь арада ава. Беденни, ракь хьиз, лимим я, кьилни, кьеч члемедин хьиз, фикирив, акьулдив ацанва, са куьникайни дарвал авач...

Са куьруь геренда ихтилатдай ихтилат акьатиз, ада Гьажиди Давудан тларам гафарни эзберна, Кьучьхуьр Саидан, Етим Эминан, Стлал Сулейманан шиирани хуралай кьелна, Сократан, Цицеронан, Платонан, Пушкинан акьуллу келимаярни лагьана. Акьваз тийиз рахазва лагьана, ам галат хьанани аквазвач. - Валлагь, гадаяр, кьил, зигьиндив ацлана, пад жедайвал ава...

Селимованди кьуру тариф авун тушир. Им адан гьакьикьи кьилих-

дин ачухвал, са табни квачир адетдин гьал, инсанвилени ери тир. Эхь, чирвал, кьатлунар авазвай касдихь. Им адан фасагьатдиз, мисалар, гекьигунар, цитатаяр галаз рахазвай кьешенг дидед члалайни аквазвай.

Гьетягьрин хуьруьн Юркьулияр тухумдикай тир Расула гзаф чкайра кьелна ва кьвалахна. Гьавилляй ам агрономни, педагогни, экономистни, мелиораторни, инженерни, юристни, философни тир. Инал твар кьунвай вири кеспийрай адахь еке тежриба ва зурба чирвилерни авай. Ибурун алава яз, адал дуьньяда твар акьатнавай спортсмен, хуьтуьн вахтунда муркьладин це эхьведай “морж” ва Советрин Союздин лайихлу донорни я лагьай тварар акьалтнавай.

Газет кьелзавайбуру лугьунни мумкин я: мегер са касдилай икьван чкайра кьелиз, кеспияр кьачуз, кьвалахиз ва гьа са вахтунда вилекьдиз спортдални машгул жез алакьдани? Гьахьлу суал я. Селимов Расул хьтин ксарилай гьахьтин крар алакьда.

Зун патал виридалайни хушкар вуч ятла чидани, яхцлур йисуз Москвада яшамиш жезвай ва СССР-дин мелиорациядинни церин майишатдин министерство, илимдин “Союзоргтехводстрой” институт, Вирисоюздин “Союзводпроект” объединение, “Союзгипроводхоз” институт хьтин идарайра тарифлуздакь, лезгивилин дережа вине кьуна зегьмет члугур кас дидед члалалди са урус гафни кутун тавуна рахадай. Члаларал гьалтайлани, адан алакьунар екебуру тир. Адавай азаддиз туьрк, ингилсиз, немс члаларалдини рахаз жезвай.

Гьетягьви вичикай фадлай вижевай ктаб кьхиниз лайихлу инсанрикай сад тир. Де лагь, 80 сеферда гуьгьуллувилелди хуси иви гузвай кас-донор ктаб кьхиниз кутунавачни?! Маса инсанар, начагьбуру, кьеве авайбуру кьутармишун патал ада вичин ивидикай 25 литр гана! Идакди гьетягьвидин сагьламвилени са зиянни ганач, гьикл лагьайтла, сагьлам беденда герек кьадар иви чкадал кьезвайди я. Инсанар патал иви гузвай Селимоваз гьеле 1980-йисуз “СССР-дин лайихлу гражданин-донор” лагьай шагьадатнама ва медаль гана. Лугьузвайвал, и медаль улкьведин лап члехи наградайриз барабар я.

Инал чаз ихьтин са алавани хьийиз кланзава. Бязи донорни иви пулдихь маса гузва. Амма инсанвилени ерияр вине эцигзавай Расул Селимовича ажалдин кьармахра

авайбуруз пулсуздакь куьмекзавай. Адан бейнида хьсанвални пул кьачун сад-садахь галаз кьан тийизвай крар тир.

Расул Селимович, вакай “Моржарин шагь” гьикл хьайиди я? суалдиз ада икь жаваб гана.

- Зун гьевечли члавалай беден лигмариз алахьнай, хуьре амаз. Ахпа за Дербентда, Махачкьалада хуьтуьн варцара Каспий гьуьле чухьунагардай. Яваш-яваш зун “моржарин” акьажунризни физ хьана. Ахпа закай гьа и жуьредин спортдин талукь ксаризни хабар хьана. Абурун теклифралди за Ленинградда, Москвада кьиле фейи акьажуна иштиракна.

1964-йис тир. За ДГУ-да кьвалахзавай. Ректорди заз вичин патав эверна ва телеграмма кьалурна. Ана кхьенвай: “СССР-дин спортдин Федерацияди Кьевай милли союзный республикайра авайни авачир хуьтуьн са сирнавчи тир Селимов Расул Советрин Армиядин ва Морфлотдин йикьан гуьрметдай 23-февралдиз Москва вацла тешкилзавай сирнавчийрин акьажунриз рекье тун тлалазва”.

Рекье туна зун Москвадиз. Горькийдин тварунихь галай паркунин патав агьзурралди инсанар кватл хьанвай. Москва вацл муркьлади кьунвай ва спортсменри эхьведай чка муркьладикай михьнавай. Советрин Союздин “моржарилай” гьейри маса улкьвейрай атанвайбурни авай. Вири 50 кас. За 62 декьикьада кьайи це чухьунагар авуна. Зав агакьардай кас хьанач. Муркьладин цин кьайивал эхиз тахьана, залай вилик цияй эхкьечлай болгарви Штрибец це - 56, сибирви Черкасов 52 декьикьада эхьвена. Са акьван вахт алатнач, гардандиз гьалибвилени лишан-таж вегьенвай муркьларин юкьва авай зи шикил виш улкьведиз физвай “Физкультура ва спорт” журналдиз акьатна. Гьа инлай закай вири дуьньядизни хабар хьана.

Идалай гуьгьуьниз Расул Селимов хуьтуьн варцара Эльба, Обь, Волга, Нева, Аму-Дарья, Сыр-Дарья, Чирчик, Дон, Терек, Самур, Сулак, Кура, Днепр, Тисса, Десна, Ока, Пахра, Варсе, Великая, Вильяна, Москва ва маса вацларин, са шумуд гьуьлуьн кьайи мурк хьтин ятара эхьвена. Чи ватанэглидихь тарифдай ерияр, крар мад авай. Гьина хьанатлани, ада лезгивилин, итимвилени, пара кьанажагьлу инсандин дережа вине хвена. Союздин чна винидихь тварар кьунвай машгуру ва кар алай идарайра, карханайра кьвалахдайла, ам саки вири республикайриз фена: рески ахтармишунар ийиз, куьмек гуз, тежриба чириз, кьевяй акьудиз. Садни ада алазни-алачиз инжиклу авунач, усаларнач. Вичиз акур синихар, нукьсанар, татугайвилер, яргал тевгьена, арадай акьуддай рекьер жагьурна ва теклифна. Вичин кьуллугьдин везифаяр гьавурда аваз тамамарзавай бажарагьлу, жавабдар, устад пешекарди лайихлу гуьрметни кьазанмишна. Расул Селимович чидайбуру Европадин вацларинни гьуьлерин шагь - “морж” гуьрметдивди рикел хкизва.

Тарих

Замир ЗАКАРИЯЕВ,
тарихдин илимрин доктор, профессор,
ДГУНХ-дин кьесепатан члаларин
кафедрадин заведующий

(Эвел - 45-48-нумрайра)

Текстина ибадатхана цийикла тукьур хувурди яз Улубеган хва Султан-Али кьалурнава. 1688-1689-йисарин кхьинрин чешмеда лагайтла (ам пирен кьиблепатан цла ава), Султан-Алидин хва Улубеган твар кьунва. Кар ана ава хьи, жуьреба-жуьре йисариз талукь кхьинрин чешмейра ихтилат гьар жуьредин инсанрикай физва. Абурукай сад - XVII, муькуьди XIX асирда яшамеш хьана. Дагьустандин Кьилин госархивда авай Хуьруьгрин хуьруьз талукь 1850 ва 1865-йисарин документа "Улибеган" хва Султан-Алидин твар гьалтзава. Ам тахминан 1837-йисуз дидедиз хьана ва адахь Мугьаммад (1862-йисуз хана) твар алай хва авай. Султан-Алидин буьба Улубег Султан-Алидин хва я (тахминан 1818-йисуз хана, 1861-йисуз рагьметдиз фена). Султан-Алидихь Сулайман (тахминан 1835-йисуз хана) твар алай гьевчи стхани авай.

Анвар гьаларай, XIX асирдин кьвед лагай паюна суфий Ражабан пир цийи-

никдин кьалубдин 60x52 сантиметрдин кьадардин вацун кьван ава. Ам музейдин экспозициядик акатзава. Кьванцин кьерехрал гьаркьуьдаказ геометрический нехишар авунва. Ихтин нехишар кьванцин юкьвани ава. Чапла пата авай текстини лугьзува (орфографиядин кьетленвилер хвенва):

(1) بسم الله الرحمن الرحيم (2) محمد صلى الله عليه وسلم (3) انا الاتي (4)
وانت اغني (5) يارب يا محمد

Таржума: "Регьимлу, Мергьяматлу Аллагьдин тварцелди. Мугьаммад, Аллагьдин салават ва саламар хьурай адаз! Зун фад терг жеда, Вун виридалайни девлетлу я, я Аллагь! Я Мугьаммад!"

Чапла пата авай текстини лугьзува (орфографиядин кьетленвилер хвенва):

(1) نبى المكارم (2) ن بى و (3) فى لث (4) وسيعين (5) وتسع مية (6) من هجرة (7) النبى صلى الله

Таржума: "И чка.. Пайгьамбардин Аллагьдин салават ва саламар хьурай адаз, кьуд вишни пудкьанни ципуд лагай йисуз эцигна".

Кьейд ийин хьи, гьижрадин 973-йис 1565-йисан 29-июлдай 1566-йисан 17-июлдай кьван я.

Хуьруьгрин хуьр ва Ражабан пир: Пайгьамбардин ﷺ аба хвейи чка

Кла тукьур хувуниз талукь кьвалахрин тешкилатчи хуьруьгви Улубеган хва Султан-Али XVII асирдин эхирра пир цийикла тукьур хувур Султан-Алидин хва Улубеган несилдай я. Кьейд ийин хьи, несилрилай несилрал члехи бубайрин тварар эхцигдай тежриба Дагьустандин халкьарин куьгне адетрикай сад я.

XIX асирдин кьвед лагай паюниз талукь кхьинрин чешмеди суфий Ражаб кьейдалай кьулукь ибадатханадин кьене кучукнавайдакай хабар гузва. И кардихь галаз алакьалу яз, идалай кьулукь ибадатхана суфий Ражабан твар-цийих галаз алакьалу хьана. Мугьаммад пайгьамбардин ﷺ аба лагайтла, аввар гьаларай, маса чкадиз акьудун мумкин тир.

Вилик йисарин чешмеда авай кхьинар цийи чешмеда тикрар хьун Дагьустандин эпиграфикада тек-тукь гьалтзава. Амма ихтин дуьшукь авачиз туш. Чи фикирдалди, макьаладин газетдин виликан - 48-нумрада чапай паюна ихтилат физвай кхьинар атланвай кьван, пир нубатдин сеферда цийикла тукьур хьийидайла, XIX асирдин кьвед лагай паюна гьазурна. Кхьинар авур касди (фагьир Гьаж: тарихдин чешмеда адан бине гьинай ятла кьалурнава. И делилди ам хуьруьгви хьун мумкин тирдакай хабар гузва - 3.3.) цийи кьванцел XVI асирдиз талукь чешмеда авай текстинин асул пай тикрар хувунва. Аввар гьаларай, ада а текстинин важибувал кьатлана. XVI асирдин чешмедал алай кхьинриз хасаратвилер хьунихь галаз алакьалу яз адавай цийи кьванцел текст тамамдиз кьейд ийиз хьанач. Гьавилияй ихтилат физвай чешмеда виликан текстинин эхиримжи кьве цар авач. И делилди цийи кьван гьазурдай члавуз 1565-1566-йисариз талукь чешмедин атланвай кхьинриз гьакьикьатдани хасаратвал хьанвайди тестиькарзава.

Чаз Ахцегьрин хуьряй жагьай тарихдин кхьинрин са чешме Хуьруьгрин хуьруьн ибадатханадихь галаз алакьалу я. Ахцегьрин край чирдай музейдиз гьахьзавай ракларилай эрчи пата прямоуоль-

И кхьинар кьейднавай вахтни (и чешмедани чкадикай ихтилат физва) суфий Ражабан пирен кеферпатан цла авай кьванцел атланвай кхьинар кьалурнавай вахт сад я. Идалайни гьейри, и чешмедин текстини чаз Хуьруьгрин хуьряй жагьанвай тарихдин маса чешмедин (адакай чун агьадихь рахада) текстинин пай гафба-гаф тикрарзава. И делилди ихтилат физвай кьван Ахцегьрин край чирдай музейдиз Хуьруьгай гьанвайдан гьакьиндай лугьзува.

Суфий Ражабан пирен патав сурун са шумуд кьван гва. Чи фикирдалди, абур ибадатхана эцигдай кьулукь пайда хьана. Абурукай бязибурал антропоморфный (яни инсандин кьаматда чан алачир затлар, гьайванар, набататар кьалурун) ва зооморфный (инсандиз гьайванриз хас ерияр гун) нехишар атланва. Тек са сурун кьванцел кхьинар ала. Ам ибадатханадин рагьакьидай пата авай цлан патав гва. Адан кьакьанвилел тахминан 1 метр ала, вични вацун кьванциз ухар я. Кьванцин вини кьиле атланвай элкьвей гьалкьайрин кьене ругуд пеш алай розеткадин кьалубдиз ухар нехиш авунва.

Хкат хьана чир жедай лишан кьванцин кланени (агьа кьиле) атланва. Адал пуд царцикай ибарат кхьинар авунва. Текстини лугьзува:

(1) صاحبه وما
(2) لكه ...
(3) مرحوم ملا شعبان

Таржума: "И кьванцин иеси ва сьгий рагьметлу малла Шабан я".

Тварцин вилик квай "малла" гафуни рагьметлуди динзгьли, Исламдин кьанунрин гьавурда хьсандиз авай кас хьайидан гьакьиндай шагьидвалзава. И кьванцел кхьинар авунвай кьайда (хат) суфий Ражабан пирен цла авай 1565-1566-йисариз талукь чешмедин кхьинриз ухар я. И делилди чаз сурун кьванцел авунвай кхьинар XVI-XVII асирриз талукьур тирди тестиькардай мумкинвал гузва.

(КьатI ама)

Дагьустандин халкьдин шаир Байрам Салимован - 90 йис РикIел хкана

Чи мухбир

И йикьара Махачкьалада, Шириатдин театрдин дараматда, Дагьустандин халкьдин шаир Байрам Салимован дидедиз хьайидалай инихь 90 йис тамам хьуниз талукьарнавай мярекат тешкилнавай. Адаз "Вучиз, чьунгуьр, вуна зун жагьурзава виринра?.." твар ганвай.

Байрам Наврузбегович Салимов 1929-йисан 5-майдиз Азербайжан Республикадин кьакьан дагьдин Стлурин хуьре дидедиз хьана. Адан сифте шиирар гьеле мектебда ва гуьгьунлай военный училищеда кьелдай йисара газетризи журналриз акьатзавай. 1955-йисуз "Дуствал" альманахда Б. Салимован "Муьгьуьббатдин рекьел цацар" твар алай сад лагай поэма чапна.

Шаирдив члехи машгьурвал адан эсерар Вириосоюздин "Крокодил" журналда ва "Литературная газетада" акьатайдалай кьулукь агакьна.

Адан кьелемдикай шииринни поэмадин 20-далай виниз ктабар хкатнава. Урус члалат адан ктабар Махачкьалада, Москвада, Бакуда, Алма-Атада чапдай акьатна. Таржумачи яз, Б. Салимова Коста Хетагурован, Расул Гьамзатован ва гзаф маса авторин эсерар лезги члалат элкьурна.

Б. Салимов хьсан гьикаятчи, драматург, фольклорист язни машгьур я. Забит Ризвановахь галаз санал ада кьватI хувур игит-

вилин эпос "Шарвили" кье вири халкьди кьелзавай зурба эсер я. Адан бинедаллаз кьадим Ахцегьа Шарвилидин сувар кьиле тухуз 20 йисалай гзаф вахт алатнава.

Шаирди милли культура ва литература вилик тухуник кутунвай лайихлу пай гьисаба кьуналди, адаз "РД-дин культурадин лайихлу работник" ва 1999-йисуз "Дагьустандин халкьдин шаир" лагай гьуьрметдин тварар гана.

2014-йисуз, 86 йисан яшара аваз, ам чавай гьамшалугь яз кьакьатна. Шаир Махачкьалада мусурманрин сураара фаракьатнава.

Байрам Салимов рикIел хьунин мярекат РД-дин писателрин Союздин председатель Мегьамед Агьмедова ва лезги писателрин секциядин руководитель Владик Батманова кьиле тухвана. Шаирдикай чпин фикрар лугьуз, мярекатдал адан хейлин дустар, санал кьвалахай ксар, алимар, искусстводин деятельлар, багьрияр рахана. Абурун жергеда ДГУ-дин профессор Гьажи Гашаров, РФ-дин искусстводин лайихлу деятель, композитор Мегьамед Гьуьсейнов, "Лезги газетдин" кьилин редактор, шаир Мегьамед Ибрагьимов, Лезги радиодин кьилин редактор Наира Рамазанова ва масабур авай.

Шаирдин эсерар Махачкьаладин школьникри ва студентри устадвилелди кьелна. "Суна чан" ансамблдин векилри ва кьилди лезги манидар Миголь Маринади шаирдин члалариз хьенвай хейлин манияр тамамарна.

Шириатдин мярекат тешкилай бур РД-дин писателрин Союздин лезги секция ва Лезги радио я.

Муьгьуьббат авачиз?..

Фазила АБАСОВА

Са шумуд йисуз санал, арада эсиллагь кьайи рахунар авачиз яшамеш хьайи, хуьре аватлани чир тахьай Пиралени Афиса чара хьана. И хабар, цийлапандин целхем хьиз, хуьруьз чкьана. Гьелбетда, Пиралидин дуст Тегьидвини ам агакьна.

- Кьари, - лагьана Тегьиди, - Пиралени Афиса чара хьанвалда. Яраб вуч хьанатла? Жезвачтлани, яваш-яваш фена хабар кьада за. Тефин айиб я.

- Зунни алапат я, кьужа, - лагьана кьариди. - Кьуьзуь кьилляй чара жеда?!

- Жеда, эгер себеб тухькьур тежерди ятла. Гьина авачтлани, себеб мусибатдинди хьана...

- Алад-алад, кьужа, себеб чазни чир хуьрай...

Гьаятдин вар ахьаяйла, Пиралиди, цлан клане куьсридал ацукьна, вичиз рагь гузвай. Жузун-качзун авурдалай кьулукь дустар чара хьунин себебдал акьвазна.

- Яда, - лагьана Тегьиди, - ваз вуч кими тир? Вахь Афиса гелкьезвачирни? Ваз тьун-хьун гьазурзавачирни? Вал алайди чухьувзвачирни?

- Теги, Теги... Афисади вири ийизвай:

тлун-хьунни гьазурзавай, алайдини чухьувзвай, мал-кьарадизни килигзавай...

- АкI хьайила, бес вуч вучиз чара хьана? Себез вуч хуьрай?

- Себез?! Заз лугьузни утанмиш я, Теги. Вуна винидихь лагай крар кьвед лагай дережадин бур я. Зини Афисадин арада кьилинди авачир.

- Кьилинди? Ам вуч хуьрай кьилинди?

- Кьилинди?! Ам муьгьуьббат я, Теги, муьгьуьббат.

- Арада а затI авачиз хьайила, кьун асирдин кьуд паюникай сада гьикI яшамеш хьайиди я? Гила, нисинилай алатайла, вуна ви рикIе муьгьуьббат кьуькьунда лугьузванни?!

- Эхь, дуст кас, Теги, эхь! А гьиссери исятда зи рикI кузва. Ам галачир, яни зун ашукь хьанвай дишегьли, галачир уьмуьр заз кландач! Им муьгьуьббат тушни мегер?..

- Кьари, я кьари, - гьаятда амаз гьарайна Тегьиди, - кье-пака, завай лугьуз жедач, зун кьейитла, вуна вучда, чан кьари?

- Зун вахь галаз сура гьахьда, кьужа чан! Вун галачир уьмуьр заз кландач...

- Зун рекьидач, кьари! Чна "кьизилдин" мехьер кьейддайдахь и на лагай гафари инанмишарна! Вучиз лагайтла, чи арада, Шагь дагь хьиз, муьгьуьббат акьвазнава...

Суалар гьеле гзаф ама

Жасмина САИДОВА

И йикъара “Дагъустан” РИА-дин майдандал гзаф квартирайрикай ибарат квалерин Фондунин Дагъустанда авай оператордин руководитель Мегьамед АЛИЕВ республикадин СМИ-рин векилрихъ галаз гуьруьшмиш хъана ва 2019-йисуз авур кваллахдин нетижайрикай суьгьбетна.

2012-йисан декабрдиз Госдумадиз гзаф квартирайрикай ибарат квалер бинедилай, яни капитальнидаказ ремонт авунин кваллах финансламишдай къурулуш туйкълунин гьакьиндай закон къабулна. И рекъиз гьар вацра гана кланзавай гьакьидин къадар ва и кардал машгул жедай операторар (взносар кватлунал ва талукъ рекьериз харж авунал машгул жедай) регионри чпи тайинарун лазим тир. Цийи закон къабулдалди ихътин квалер ремонт авуниз пулдин такъатар ЖКХ-дин фондуни чара ийизвай. Гила лагьайтла, ам анжах лап куьгьне, хаталу квалера яшамш жезвай агьалияр цийи квалериз куьчарунин месэладал машгул я.

2014-йисан 1-августдиз гзаф квартирайрикай ибарат квалерин иесияр тир россиявийри абур капитальнидаказ ремонт авунин рекъиз взносар гъз башламишна.

Капитальный ремонтдин программа кардик кутунин асул макъсад яшайишдин квалерин фонд яшамш хьун патал хаталу гьалдиз татун патал кутугай гьалда аваз хуьн я.

Санлай къачурла, алатнавай къуд йисан (2019-йисалди) нетижар ахтармишайдалай къулукъ РФ-дин Счетный палатади баян гайивал, регионрин капремонтдин программаривай чпин менфятлувал къалуриз алакьнавач. Счетный палатади гьисабзавайвал, яшайишдин квалерин фонд алай вахтунда авай гьал неинки хъсан хъанвач, бязи чкайра ам гьатта авайдалай са къадар пис гьалдизни атанва. Ик, Росстатди ва Минстройди кватнавай делилралди, программа кардик квай девирда, санлай къачурла, 66-70 процентдин куьгьне хъанвай яшайишдин квалерин фонд авай гьал хъсан патяхъ дегиш хъанвач.

И кардин себебар, лугъузайвал, финансар бес къадарда ва идара ийизвай къайда дуьзди тахьун я.

Дагъустан Республикада капитальный ремонтди пул кватлунихъ галаз алакьалу гьалар гьеле сифтедилай четинбур тир лагьайтла жеда. Сифтегьан йисара республикадин анжах 7-8 процент агьалийри (гзаф квартирайрикай ибарат квалерин иесийрикай) тайинарнавай къайдада взносар гузвай.

Къенин юкъуз и делил, Мегьамед Алиева хабар гайивал, 58 процентдиз барабар я. Адан гафарай малум жезвайвал, ихътин дережадив сифте нубатда Каспийск, Избербаш ва Дербент шегьерин гьисабдай агакьнава - инра коммунальный ва яшайишдин вири гьакьияр сад тир счет-квитанциядик кутунва. Масакла лагьайтла, агьалийри коммунальный амай къуллугърай пул гудайла, абурхъ галаз санал капитальный ремонтдин гьакьини къачузва. Алатай йисарани кивенкьвечи чкадал алай Дербентда, мисал яз, капремонтдин пул таганмаз, коммунальный маса рекьериз гузвай пул къабул тийиз хъайи дуьшьюшарни авай.

Гьар гьикл ятлани, малум жезвайвал, тахминан са пай агьалийри капитальный ремонтдиз пул гунин къайда къабулнавач, адаз ихтибарзавач.

И кардихъ себебар авачизни туш. Месела, Фондунин операторри дамахдивди малумарзавайвал, Дагъустан Республикада капитальный ремонтдиз къачузвай взносрин къадар гьечлибурун жергеда ава. 2019-йисуз са кв. метрдиз 5,40 манат къачуна.

Гьа са вахтунда Санкт-Петербурдин агьалийри идалайни тимил взносар гузва - гьавурда твазвайвал, абуроз государстводин патай куьмек ава: шегьердин бюджетди и рекъиз пул чара ийизва. Дагъустанвийрин агьваллувилдин дережа, центральный регионри гьекьигайла, къве сеферда агъузди, бейкарвилдин дережа виридалайни винизди тирди важиблу яз гьисабзавач жеди.

Мад са важиблу делил, чи республикада гусударстводи игътияж авай агьалияр пулсуздаказ квартирайралди таъминарунин къайда (Чехи пай регионра ихътин программаяр нетижалудаказ кьилиз акъудзава) ми хьиз квачьнаваз 20-30 йисар алатнава лагьайтла жеда. Квалер агьалийри, яргьал йисара зегьмет члугуна, хсуси такъатрихъ маса къачузва. Амма цийи квартира ишлемишиз вахкайдалай къулукъ 5 йис алатнамазди, адаз капитальный ремонтдин пул це лугъузвай квитанцияр къвез башламишзава.

Гьа са вахтунда квалериз технический рекьяй къуллугъ авунай къачузвай гьакьидин къадарни гьечлиди туш. 70-йисара эцигнавай ва алай аямдин истемешунригьан тийизвай квалера авай квартирайра цийи жуьредин квалера авай сад хътин гьакьни къачун дуьз яни? Шегьердин абур члурзавай лап куьгьне квалера, 30 йисалай нубат агакьна, ремонт авун патал пул гунихъ метлеб авани? Анра датлана члур жезвай инженервилдин коммуникацияригьан вуч авун лазим я? Суалар мад ва мад ава. Абуроз гузвай жавабар, гьайиф хьи, инанмишардайбур туш.

Гьа са вахтунда, Мегьамед Алиева лугъузвайвал, капремонтдин пул эсиллагъ гудач лугъузвай ва и кардиз амайбурузни эвер гузвай ксарин къадар къвердавай тимил жезва.

“Хъсан патяхъ дегишвилер хъанватлани, чун алатнавай вад йисан вахтунда агьалийри гьич садрани капремонтдин пул тагай дуьшьюшрални гьалтзава. Ихътин вахтара чун такъатар суддин куьмекдалди къачуниз мажбур жезва. Гьикл лагьайтла, квал аварияр жедай гьалдиз атайдалай къулукъ туйкълур хъийиз алахъдалди вахтунда ремонт авун асант я”, - лугъузва ада.

Гьелбетда, вахтунда къайгъу члугурла, четин гзаф месэлайрин вилик пад къаз жеда. Гьа са вахтунда квалерни гьар жуьрединбур ава эхир.

Гзаф квартирайрикай ибарат квалер (вири жуьредин) ишлемишдай вахт вини кьил 150 йисаз барабар ятлани, бязибур, са пай вахт алатайлани, лап усал гьалда жезва. Шегьердин акунар члурзавай ва чпиз къуллугъ авун лап багъаз акъваззавай ихътин квалер (асул гьисабдай 5 мертебадив агакьдалди) ремонт ийидалди, абурун чкайрал цийи, алай аямдин истемешунригьан къадайбур хкажун хийирлу яз гьисабзава. И жигъетдай “реновациядин” программаяр са жерге регионра гьиле къунва ва и кар давамни жеда.

М.Алиева кьейд авурвал, яргьал йисар фикрда къунвай программидилай гьейри, гьар регионда куьруь вахт (йис) патал гьазурзавай программаярни ава. Адак гьи квалер кутадатла, гьар муниципалитетда тешкилзавай комиссияди тайинарзава.

Мярекатдал малум хъайивал, программа къуватда гьатай 2014-йисалай инихъ Дагъустанда 283 квал ремонтнава, 40 агъзур агьалидин яшайишдин квалерин шартлар хъсан патяхъ дегиш хъанва.

“Алай йисуз программдин пландик гзаф квартирайрикай ибарат 50 квал кутунвай, анра къав дегишарунин, квалин винел пад ва лифтер ремонт авунин кваллахар тамамарна. Программдин къвед лагьай паюник кваз 51 квал ремонт авунин кваллахар кьиле тухуда, 22 квалин къавар, 42 лифт дегишарда, инженервилдин ва коммунальный къурулушар цийи хъийида”, - лагьана М.Алиева. Ада хабар гайивал, гзаф квартирайрикай ибарат квалера 2020-йисуз тади гьалда лифтер дегишарун патал алуькьзавай йисан бюджетда алава 100 миллион манат пул фикрда къунва.

Эхирдайни риклел хкин, набут ва яшлу (70 йисалай виниз яшар авай) ксаривай капитальный ремонтдиз гайи взносрин пул субсидия яз вахчуз жедай кьезилвал къуватда ава. Амма эвездан пул абуровай анжах гьакьни тамамдаказ гайидалай къулукъ вахчуз жеда.

Нетижайрикай рахана

Амина МУСЛИМОВА

Ноябрдин эхирра РФ-дин Президент Владимир Путин Дагъустандин Кьил Владимир Васильевахъ галаз кваллахдин рекьяй гуьруьшмиш хъанай. Арада хъайи суьгьбетдин асул месэляяр регионда производство виликди тухуниз, гьечли бизнесдиз куьмек гуниз ва инвестицияр желб авуниз талукъбур тир лагьайтла жеда. Гуьруьшдин нетижайрикай республикадин журналистриз алатай гьафтеда “Дагъустан” РИА-дин майдандал кьиле фейи пресс-конференцияда РФ-дин экономикадин ва мулкар вилик тухунин рекьяй министр Гьажни Султанова суьгьбетна.

■ **Гьажни Русланович, малум тирвал, Президентдихъ галаз хъайи гуьруьшдал Дагъустан патал хцибур тир месэлайрикай рахана. Государстводин Кьилиз гьихътин агалкъунрикай хабар гана?**

- Квез малум тирвал, алай вахтунда субъектин килерин кваллахдиз, 15 тереф фикрда къуна, кьимет гузва. Гьа жергедай яз - яшайишдин экономикадин рекьяй авай гьалдай. Алатай йисуз чна 625 миллион манатдин къадарда аваз грант къачунай. Алай йисан делиларни асул гьисабдай хъсанбур я. Гьаниз килигна, чна и йисузни грант къачуник ва республикади къунвай чка хъсанаруник умуд кутунва.

■ **Гуьруьшдин нетижаяз, региондиз куьмекдин алава такъатар чара авун мумкин яни?**

- Регионрин килерин кваллахдиз кьимет гунин нетижанда гьалиб хъайибуруз премияр гун фикрда къунва. Адан санлай къачур къадар 50 миллиард манатдиз барабар я. Алатай йисав гьекьигайла, республикада яшайишдин экономикадин жигъетдай гьалар хъсан патяхъ дегиш хъанва. И кар давамни жезва, яни йисалай-суз гьалар авайдалай хъсан хьун лазим я. Ятлани, тайин рекъемрикай ва агалкъунрикай лугъун гьелелиг фад я.

■ **Гуьруьшдал региондин Кьили республикадин карчийри властдиз ийизвай ихтибар артух, гьечли ва юкъван бизнесдин карханайрин (МСП) ва и рекъе ийизвай госзакупкайрин къадар гзаф хъанвайдалай лагьанай. И месэляяр ачухарайтла, жедани?**

- Госзакупкайрин рекьяй алай вахтунда, дугьриданни, гзаф къадар серенжемар къабулзава. Ик, месела, государстводин контрактра иштиракзавай гьечли ва юкъван бизнесдин карханайрин къадар 46,7 процентдин виниз хъанва. Субъектриз кьимет гузвай делилрикай лагьайтла, инал гьечли ва юкъван бизнесдин карханайра кваллахзавайбурун къадар виниз хъуникай рахазва. Эгер МСП-дин хиле машгулбурун къадар гзаф хъуникай лагьайтла, алай йисуз и рекъе зегьмет члугъ-

вазвайбурун къадар 2800 касдин артух хъанва. И кардиз экономика “алцифаруниз”, яни хъендикай жкудуниз талукъ яз тухузвай сиясатди таъсирина лагьайтла жеда.

Инал, чешне яз, меморандумдал къулар члугунвай автозаправкайрин станциярикай лугъуз жеда. Са шумуд югъ идалай вилик квалчин къапар гьазурзавай хилерин векилрихъ галазни месэляяр веревирдна. Чун квалчин къапариз талукъ хел патал лазим тир къурулушар туйкълуриз гьазур я.

Гьакьни карчийригьан са жерге кьезилвилер ва къулай шартлар теклифзавай “Каспийск” ТОСЭР-дикай кьетендаказ лугъуз кланзава. Иник чилин налогдайни, тешкилатрин эмендидилай къачузвай налогдайни 0 ставка теклифун ва са жерге маса месэляяр акатзава. Бизнес кьиле тухун патал вири къулайвилер арадал гьанва. Малум тирвал, Каспийскдин мулкунал инвестициярин “Уйташ” майданни ала. Цинин йисуз адак цийи майданар кутунва. Алай вахтунда стекловолочно ва полиэтилен акъуддай ва гьалдай цийи заводар эцигунин кваллахар кьиле физва.

■ **Гуьруьшдал федеральный “Кавказ” шегьре цийи кьиле туйкълур хъувунин месэладикайни раханай...**

- Федеральный рехъ цийи кьиле туйкълур хъувуниз талукъ яз лугъуз жеда хьи, бязи участокра шегьре тамавилелди цийи кьилелай туйкълурнава. Дагъустандин Кьили и шегьре республикадин вири мулкунал - Азербайжандихъ галаз авай сергьятдив агакьдалди тамамдаказ цийи хъувунин месэла къарагьарнава. Чун вири гьавурда гьатзавайвал, къуд зулуникай ибарат тир шегьре туйкълурни рекьерин хатасузвилдин дережа хкажда ва кьиникьрал гьизвай ДТТ-рин къадар тимилларда.

■ **Дагълух чкаяр экономикадин жигъетдай виликди тухунин месэладикай вуч лугъуз жеда?**

- Яшайишдин инженервилдин дуьзгун къурулуш туйкълур тавунмаз, дагълух чкайра яшамш хьун мумкин туш, чун и кардин гьавурда гьатзава. Гьаниз килигна, республикадин, государстводин вири программаяр дагълух чкайра инженервилдин къурулушрин объектарадал гьун фикрда къунва. Иник школар, аялриз мектебдиз фидалди гузвай образованидин, целди таъминарунин объектари эцигун, рекьер туйкълурун ква.

Алай йисуз республикадин инвестициярин программа пуд сеферда артух хъанва. РФ-дин Кьил Владимир Васильеван теклифдалди арадал атанвай региондин “3и Дагъустан - зи яд”, “3и Дагъустан - зи рекьер”, “3и Дагъустан - шегьердин къулай шартлар” проектар активнидаказ уьмуьрдиз куьчурмишзава. Гьаниз килигна, республикадин дагълух мулкар вири рекьерай дегиш жезва ва и кар кьейд тавуна жедач.

100 йисан юбилейдин вилик

Агьмед АГЬМЕДАГЪАЕВ,
хуьруьн майишатдин илимрин
кандидат, РД-дин хуьруьн
майишатдин лайихлу работник

1920-ЙИСАН августдин вацра Махачкьала шегьерда “Советрин Дагъустан” тивар алаз, сифте яз лезги газет чапдай акъатнай. Га вахтунлай къенин йикъалди газетдин тивар са шумудра дегиш хъана (“Дагестанская беднота”, “Цийи дунья”, “Социализмдин пайдах”, “Коммунист”). Малум тирвал, 1991-йисан августдила ам “Лезги газет” тивар алаз чапдай акъатзава. Печатдин изданиди 100 йисан девирда республикада кьиле физвай вири ва кьийайрикой лезги жемат хабардарна, и кьвалах давамарзава. Цийи хабаррилай гьейри, ана тарихдиз, медениятдиз, чьалаз талукь месэлайрайни макъалаяр гзаф чапзава. Алатнавай девирда адан чинра алими, арифдарри, философи, шаирри... - Ярагъ Мегьамеда, Мирза Алиди, Алкьвадар Гьасан эфендиди, Гьажи Давуда, Мегьарам эфендиди, Ильяс Низамиди, Етим Эмина ва масабур лезги халкьдин тарих, меденият, эдебият, чьал вилик финик гьихьтин еке пай кутунатга, гьакьни чи кьегьгал рухвайрикой, гьа гьисабдай яз революционеррикой - Къазимегьамед

Агьасиевакой, Мукьтадир Айдинбеговакой, Советрин Союздин Игитрикой - Гьазрет Алиевакой, Валентин Эмировакой, Эсед Салигьовакой ва масабуркуай чапнавай макъалаяр кьелдайбуру хушвилелди кьабулна. Лезги районри фронтдиз гайи куьмекрикой газетда кхьенвай макъалайрин сан-гьисаб авач. Советрин девирда

адан чинра кьенкьвечи дояркайрикой, чубанрикой, багьманчийрикой... гьар са нумрада макъалаяр жедай. Ида хуьруьн зегьметчяр ашкьламишдай, абур мадни бегьерлудаказ кьвалахиз алахъдай... “Лезги газет” алай вахтундани уьмуьрди хь галаз кам-камуна аваз физва. Ада агьалийрив республикада ва адалай къецени кьиле физвай вакьийрикой хабарар агакьарзава. Адаз гьахьлудаказ Лезгистандин уьмуьрдин гуьзгуь лугьуз жеда. Лезги халкьдин важиблу месэлаяр газетда тивар кьарагьарзава! Ина алай вахтунда кьвалахзавай журналистар газетдин редакцияда арадал атанвай хъсан адетриз вафалу я. Кье газетдин кьилин редакторвиле зегьмет чьугвазвай Россиядин писателрин ва журналистрин союзрин член, жегьил лезги хва М.Ибрагьимоваз, тежрибалу журналистриз - М.Жалиловаз, Ш.Шихмурадоваз, Д.Бейбалаеваз, Н.Ибрагьимоваз, Ж.Саидовадиз, Р.Рамалдановадиз, М.Агьмедоваз ва амайбурузни заз сагьрай лугьуз кьанзава. За “Лезги газетдин” редакциядин коллективди хь мадни еке агалкьунар хьун алхисзава. Умудлу я, багьри газетди 100 йисан юбилей, чна гьар сада газет кхьиналди лайихлу пайни кутуна, уьзгьвилелди кьейдда. 2020-йис патал чи гьар са ватангьлиди ам кхьин рикеллай ракурдач. Сагьрай вири!

Гьар сада пай кутан

Ш.БАГЬИРОВ

КЪВЕДАЙ йис “Лезги газет” паталди кьетленди я: адан 100 йис тамам жезва. Алатнавай девирда газетдал са шумуд тивар хъана. Эхирни адал “Лезги газет” тивар атана. Гьар са лезгиди 100 йис тамам жезвай йисуз, юбилей мубарак авунин лишан яз, газет кхьиник вичин пайни кутуна кьанда. Газетдин кьимет гуя багьа я лугьудай багьнайрикой далда кьуна кьандач. Кьвализ мугьман атай гьисаб хьурай. Газетди чун йисан эхирдалди, гьар гьафтеда мугьман жез, шадарда. Мукьвара газетдин кьилин редактор Мегьамед Ибрагьимова кхьенвай “Жуван пайни кутур!” макъалада чна - гьар са ватандашди и кардик вичин пайни ку-

тун, тьалабнава. Зи фикирдалди, и кьвалах гьар са лезгидилай алакьда. Газетдин чинилай чаз агалкьунар къазанмишзавай чи ватандашрикой гзаф чир жезва. Бес лезги чьал хуьн, меденият виликди тухун патал газетди тивар кьвалах тухузвани! Галатун тийижиз, халкьдин кьуллугьда акьвазнавай газет чна вирида кхьин лазим я. Абдулашим Рамазанован “Дуьз туш эхир” макъалада вири лагьанва. РД-дин лайихлу муаллим, зегьметдин ветеран яз, адани чаз газет кхьиниз звер гузва, редакциядиз - теклифарни. Зегьметдин ветеран, Россиядин журналистрин Союздин член яз, зани вири лезги халкьдиз, лезгийрин интеллигенциядиз, агьса-кьалриз, школайрин, районрин, хуьрерин кьиле авай ксариз, цийи йисуз газетдин

тираж аквадайвал артух жедайвал, ам кхьиниз звер гузва. Авай са милли газетни кхьин тахвурла, ахпа гьикь жезвайди я? Газет вири халкьдинди я. Адакай къана рахазвайбуру жуван хайи чьалакайни пис рахазвайбуру я. Редакциядин коллективди, кьилин редактор Мегьамед Ибрагьимован режьбервилек кваз, газетдин 100 йисан юбилей жезвай йисуз, умудлу я, цийи рубрикаяр кардик кутада, газет кьелзавайбурун, ам кхьивайбурун тьалабунар, истемешунарни фикирда кьада. Эхирдай заз, вири лезги халкьди хь элкьвена, лугьуз кьанзава: *Виш йисакой агьзур хьурай, Чьалан рехь ваз югьур хьурай, Вун кхьидай чи лезгийар Йисалай-суз артух хьурай!* “Лезги газет”, “Лезги газет” - *Чи чьал хуьзвай гуьзгуь газет, Гьар гьафтеда чи уьмуьрдин Тушни бес вун ризкь, газет.*

Чи буржи я

Вадим ЖАМАЛДИНОВ

И ЙИКЪАРА “Лезги газетдиз” акъатнавай адан кьилин редактор Мегьамед Ибрагьимован “Жуван пайни кутур!” макъала за кье сеферда кьелна. Дугьриданни, бажарагьлу журналистди кхьенвай и макъаладиз гьар са ватангьлиди фикир гун герек я. Ада кьарагьарнавай месэладиз гьар са лезги уяхарзава, хайи чьал мукьва ийизва, эдебият, меденият хуьн патал дуьз рехь кьалурзава. Алай вахтунда чкайрал кьвалахар тахьун себеб яз, Дагьларин улкькедин амай халкьарин векилар хьиз, гзаф лезгийрин патарал физва. Бязи жегьилри чпин аяризи дидед чьал чируниз эсиллагь фикир гузвач. Хуьрериз хтайла, урус чьалалди рахазва. Им жуван хайи чьалаз гьуьрмет тавун я. Гьина аваз хьайитлани, гьар са инсанди дидед чьал сифте чкадал эцигна кьанда. Чахь дидед чьалал акъатзавай “Лезги газет”, “Самур”, “Кард”, “Дагъустандин дигьегьли” журналар ава. Абур кхьин патал еке такьатар герек туш. Гьавурдик квачир бязи ксари наши ихтилатар ийида. Са шумуд йис идалай вилик за Герейханован совхозда бригадир яз кьвалахай, ВДНХ-дин “Гьуьрметдин доскада” тивар, зарбачи, райондин, республикадин кьиле авай ксарин

патай са шумуд шабагьдиз лайихлу хьайи, Баркалладин ордендин сагьиб, бажарагьлу багьманчи Рагьимханов Мисриханакан макъала кхьейла, са бязи кьантгьархьанриз бегенмиш хьаначир. “Ада вуч авунай?” - лагьанай. Дугьриданни, гьа ихьтин ксарни кьенин юкьуз “Лезги газетдикийни” гьахьтин фикирар раижзава. Абур чпин дидед чьалаз гьуьрмет тийизвайбуру я. Чун XXI асирда яшамиз жезватлани, гьайиф хь, хайи чьалан кьадирсузарни гьалт тийиз туш. Ахьтинбуруз жаваб гуз кьанзава: “Лезги газетди” дуьньядин кьуд пата кьиле физвай вакьийрикой чун хабардарзава. Анай чи кьегьгал рухвайрини рушари - алими, муаллимри, духтурри ва маса хъсан пешекарри республикада ва адалай къецени кьвалахзавайди чир жезва. Газетди Шалбуз дагьдин булахрай, Самур, Гуьлгери вацарай яд хьванвай кьегьгалар майдандиз акьудзава, лезги халкьдин агьзур йисарин тарих рикел хьизва, вуж ятга, вуч авунатга газетдин чинрилай халкьдал агакьарзава. Чи бажарагьлу шаир, писатель рагьметлу Шихзада Юсуфова Лезгинцеврикой кхьеначиртга, абур лезги халкьдин кьегьгал рухвар тирдини чир жедачир. Ахьтин рухвар чи халкьди хь мадни авач. Эгер гьар са касди хайи Ватандиз, диде-бубадиз гьуьрмет тийиз хьайитга, ада вичизни гьуьрметдач. Жуван багьри мил-

ли газет за 1965-йисалай датлана кхьизва. Адан куьмекдалди закай журналистни, шаирни хъана. Чи школайра кьвалахзавай муаллимар лагьайтга, газет кхьинин вилик жегьейра хьун лазим я. Аялрин арада абуроз газетдин мана-метлебдикий ва газет кхьин гьар са лезгидин кьилин винизвал тирди суьгьбетна кьанда. 2020-йис “Лезги газет” патал кьетленди я: ада 100 йисан юбилей кьейдда. Гьавилляй, гьуьрметлу ватандашар, амай са куьруь вахтунда гьар са касди газет кхьиз гьереката. Ам чи дамахни, даяхни тирди рикеллай алудмир. **Руьгьдин девлет** *Европадин клукьни кукьвал, Дидед чьалаз ийиз гьуьрмет, Агьсакьалар хьанва кьвалгал, “Кхьин” лугьуз “Лезги газет”.* *Шалбуз дагьдин кукьлушар хьиз, Хьурай вине “Лезги газет”.* *Гьар са хуьре, гьар са кьвале Хкуддайвал чна лезет.* *Гьар гьафтеда рикьин гатаз, Кьвезва кьвализ чи газет гьваз.* *Гьикь жеда заз ам акурла, Ахкурди хьиз диде жуваз.* *Ша, чна вирида кхьин газет, Милли чьалан хуьзвай гьуьрмет.* *Халкьдин зурба руьгьдин девлет* *Я гьа чи дуст “Лезги газет”.*

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

Алатай вацран эхирра Москвада набут ва сергьятламиш хьанвай мумкинвилер авай инсанрин арада “Абилимпикс - 2019” тивар алаз Милли V чемпионат кьиле тухвана. Ана Россиядин жуьреба-жуьре регионрай тир 1300-далай виниз ксари 62 пешедай чпин устадвал кьалурна. Финалдин паюнин акьажунра Дагъустандин 9 жегьилдикий ибарат тир хьанвай командади 9 пешедай чпин пешекарвал кьалурун лазим тир. Нетижада чи ватандашри 5 (кьизилдин - 2, ги-мишдин - 2, буьруьнждин - 1) медаль къазанмишна. Икь, кьизилдин медалриз Саида Гьажиева (“Таржумачи” пешедай) ва Ринат Арсланалиев («Веб-дизайн» пешедай) лайихлу хъана. Кьейд авун лазим я хь, “Веб-дизайн” пешедай вири пьедестал дагъустанвийри кьуна. Икь, Мегьамед Худатбегова - ги-мишдин ва Булат Булатова буьруьнждин медалар къазанмишна. Буьруьнждин мад са медалдиз Заират Садрудинова (“Психология” пешедай) лайихлу хъана.

Гьазурлухвал кьалурна

Журналистрихь галаз Милли чемпионатдин нетижайрикой рахадайла, Дагъустанда Россиядин Ворлдскиллс ва “Абилимпикс” гьерекатрин РКЦ-дин (региональный координационный центр), РД-дин зегьметдин ва яшайишдин рекьий вилик финин министерстводин жегьилар кьвалахдалди таьминарунин рекьий “Агалкьун” центрадин режьбер Шамил Мегьамедова кьейд авурвал, Дагъустандин командади Россиядин чемпионатра иштиракой амай вахтарилай ць хъсан нетижаяр къазанмишна. Идалайни гьейри, республикадин векилри алай аямди истемешзавай пешейрай виниз тир пешекарвал кьалурна. - Кьилди кьачуртга, чи гадайрихьни рушарихь международный коммуникацийриз, информацийни технологийриз, инсанвилдин капиталдиз талукь пешейрай хъсан нетижаяр хъана. Чи везифа хъсан пешекарвал авай ксариз чпин бажарагь кьалурдай мумкинвал гун я. Дагъустандин Кьил В.Васильеван, РД-дин Гьукуматдин Председатель А.Здунован, Дагъустандин зегьметдин ва яшайишдин рекьий вилик финин министр З.Муьгьуйтдиновдин гуьзчивилик кваз набут ва сергьятламиш хьанвай мумкинвилер авай ксар кьвалахдалди таьминарунин месэладиз артух фикир гузва, - кьейдна ада. **Кьейд.** “Абилимпикс” чемпионатдин кьилин макьсад набут ва сергьятламиш хьанвай мумкинвилер авай ксариз кьвалахдай чкаяр жагьурунихь галаз алакьалу я. Республикадин чемпионатда гьалибвал къазанмишай жегьил гадайризни рушариз Россиядин хьанвай командадик кваз чпин алакьунар кьалурдай мумкинвал жезва. Набут ва сергьятламиш хьанвай мумкинвилер авай инсанри спортдин, культурадин, образованидин хилерай агалкьунар къазанмишнавай мисалар гзаф ава. * * * “Абилимпикс” милли V чемпионатда гьалиб хьайибуруз РФ-дин Президентдин грантар гуда. 2015-йисан 7-декабрдиз (№ 607) ва 2019-йисан 18-ноябрдиз (№ 565) акьатай “Кьетлен алакьунар кьалурай ксариз гьуьрметдин патай куьмек гуни авлава серенжемрин гьакьиндай” Госуьрметдин Кьилин указрал асаглу яз, ахьтинбурувай чпи чирвилер, вердишвилер кьачузвай вахтунда гьар вацра 20 агьзур манат кьачуз жеда.

Ни члурзава чи руьгьдин гьуьл?

Мердали ЖАЛИЛОВ,
литературадин отделдин редактор

Чал хуьн герек тирдакай тимил ра-
хазвач. Илимдин конференциярни, эл-
къвей столарни, конкурсарни, маса се-
ренжемарни тешкилзава. Амма чи руьгь-
дин гьуьл гьак рагьул, къалу ваь, яваш-
яваш даязни, зайифни жезвайди члалан
реке кваллахзавай вирибуру гьиссзава.

Чал ни хуьн лазим я? Гьелбетда,
гьа члалал рахазвай, кхьизвай, алакьа
хуьзвай инсанри! Чал хуьзвай сифте
къул хизан я. Дидедин лайлайдила,
бадединни чехи бубадин тавазидилай
башламишзавайди я хайи члал.

Дидедин алхишни къаргьиш гьы-
къван зурба къуват авай манаяр я!

Инсанри сада-садаз гузвай салам-
дин гафар, свас, мехьер, цийи либасар
мубарак авун... Чи къетлен хуьрекрин
тварар... Чи цуькверинни тарарин, емиш-
ринни майвайрин тварар - ибуру вири чи
члалан хазинадин девлетар тушни!

Чна незвай ризкъи - фу къачуртани,
адал алай къван лезги тварар вуч я!
Тили фу, гьвар квай фу, базламач,
шткар, чар авай фу, къатай фу, лаваш,
гумбе, ки фу, хьран фу, танур фу, члат,
алуга, циклен, тлунут, шуьре, акад фу,
гузан, баклук ва ик мад.

Члалан гужлувал, гуьрчегвал гьисс
авун патал чна чи шаирринни гьикаят-
чийрин кхьинрикай менфят къачузва.

* * *

Пакам хийир, пакам хийир, инсанар,
Хкаж жезвай рагь мубарак хьурай
квез.
Куькуьрнавай арбе цуьквер, алванар,
Ясти этег, ягьв мубарак хьурай
квез...

(Алирза САИДОВ)

* * *

Зи хцвал, зи михивал,
Зи муьгьуббат, зи кланивал,
Зи сагьламвал, зи диривал,
Зи уьткъемвал учитель...

(Хуьруьг ТАГЬИР)

* * *

Гьайиф тушни вун эцигиз чилерал,
Ширин вирт я, хуш нямет я,
Туькезбан,
Хаму кард хьиз, хвена кландай
гьилерал,
Вун жагьайдаз хуп девлет я,
Туькезбан...

(Етим ЭМИН)

* * *

Твар инсан тир бязи хилер,
Кьуна къилик кутлун епер.
Вичел твар эцигда лежбер,
Я къуьл, я мух, цуьк тийижиз...

(Стлал СУЛЕЙМАН)

* * *

Вун клан хьунухь - рагьни фу, яд,
Уьмуьрни бахт - вири хьун я.
Ваз клан тахьун - я мусибат,
Уьмуьрдин рехь куьруь хьун я...

(Шихнесир КЪАФЛАНОВ)

* * *

Хуп алуькна пак - эркин Яр!
Уях хьана рикл чими - яр.
Гьисспу хьанва гьар тарцин яр.
Яна цавуз рагьдандин яр,
Атана зи масанди - яр.
Хуькьверални - шафрандин яр.

(Арбен КЪАРДАШ)

* * *

Чун багь къе патахь пайнавай,
Плинидин еке тарар авай рекье гьат-

на. Багьдин тарарин таза пешерин
арадай гьевечи емишар - ичер, чухь-
верар аквазва. Жегьре пинияр, ра-
къинин экв акьурла, гуьзел ва михь
кагьраба хтар хьиз, салхум-салхум
хьана, къацу пешерин арадай дигмиш
хьана аквазвай. Багьдин векьери виш
жуьре цуьквер акьуднава. Абурун ара-
да зериф инжи векьин жегьре цуьк-
вер, стлал алаз, дамах гьаз акьваз-
навай...

(Къияс МЕЖИДОВ)

Инал гьанвай гьар са мисалда чи
члалан са хилан са еке хазиана гьатна-
вайди клелзавайбуру гьисс тавуна
амукьдач. Сада - гьейранвал, муькуь-
да - дамахдин, пуд лагьайда - муьгьуб-
батдин, къуд лагьайда - нифретдин, вад
лагьайда - умуддинни гьайифдин, ру-
гуд лагьайда тлебиатдин гуьзелвилин
тарифзавай гафар-къашар гьатнава.

Адетдин гафар устадрин къелемрик
гьакьван зурба ишарайринни тешпигьрин
эсерлу, кесерлу шикилриз, чан алай за-
тлариз элкьвенва. Ихьтин члал зайифди,
кесибди, рахуниз, клелуниз, чируниз лай-
их туширди я гьикл лугьуда?

Аквазвайвал, члал туш кесибди. Гьа
тегьерда фикирзавай, вичин савадсуз-
вални кубутвал раижзавай инсан кесиб-
ди я. Кесиб я и фуькиран! Чирвилерал
гьалтайла, лап къураба манкъурт хьиз
я. Вичин фу цла кана, гьуьле батмишар-
на, масадавай вичин нефс ацурун клан-
завай саил хьиз я.

Чун са клус инай, са клус анай, маса-
най тлалабзавай къекьверегар туш
къван! Чун саки гьа гьахьтин царцел
атанвайди хьиз я заз, къе чун рахазвай
тегьердиз яб гайила.

Чна садра чи аялрал эцигзавай
тварариз къванни дикьет гун: Френ-
кель, Робин, Харлам, Биткон, Энтер,
Сулли, Хартлум, Минтай, Арфик, Азик,
Уьлена, Кафтара, Сатара, мад ва мад
аламатдин тварар ван жезва. Гьам чи
гадайрал, гьам рушарал эцигнавай.

Я "камаллу" бубаярни дидеяр! Кве-
вай, гьич тахьайтла, куь тухумда хьайи
эркекринни дишегьлийрин тварар
хьагьиз жезвачирни? Милли тварар чи
хейлин гафарганрани ганва эхир! Абуру
келнайтла, а тварарин сиягьар чир же-
дай эхир!

Чна садра чун жезвай машинра, мя-
рекатра, туьквенра, масанра яшлур-
ни жегьилар, жегьилар ва гьакни чеб
чпивни рахазвай тегьерриз яб гун.

* * *

- Я - не зун красавица, мама? - жу-
ззав руша.

- Ун, чан мамазин золото!
Вун виридалайни красавица я! - жа-
ваб гузва дидеди...

* * *

- Зун Мамрачрин поворотдал аву-
да, дядя, - лугьузва машиндай сада.

- Дядя ви отец я, чумак, - жаваб гуз-
ва машин гвайда...

* * *

"Капуста квай пирожокер! Горячий
чай!" гьарайзава Кьасумхуьруьн базар-
дал сада. "Яблочный пирок!" "Яблочный
сок!" - гьарайзава Ахцегь базардални
сада...

"Супер пинияр! Сладкий, как сахар!"
- алверзава масада Мегьарамдхуьре...

Аламат хьайи халисан лезги, къуд
патаз килигиз, "Яраб зун алайди гьа ба-
зар ятла?" фикириз амуькьзава. Ваь, ак-
вазвайбуру жуван лезгийрин базарар я.

Туьквенрин тварар вуч я чи патара
хьанвай! "Орлиное гнездо", "Ай лав ю!",

"Май френд", "Лезги бой энд гёл", "Ка-
чели", "Карусель", "Братва", "У няни",
"Дальше от дома", "Все для тебя", мад
ва мад. Сад-къе чкадал аквада: "Муг",
"Лезгинка", "Терсепул", "Хванахва"...

Гьич тахьайтла "Чахарар", "Емишар",
"Майвайрин клвал", "Иштягь", "Илиф
чахь", "Сусан либасар", "Чамран клвал",
"Устларриз мал", - ихьтин ва маса тварар
гайитла, мал ише фидач жал?..

Ибуру чаз чи куьчейрални реькерал,
майданрал аквазвай члалан "руквар"
(тахминан ик лугьун) я.

Бес чи аялрин гьилера, югь-йиф
талгьана, рахазвай интернетдинни
смартфонрин, телефонрин гьайбатар
вуч я? Телеканалрай чи "гьетер", "ли-
дерар" лугьудайбуруни гьикл рахазва?
Гагь-гагь бязибур - "Вахтар ва инсанар"
телепрограммадани. Я лезги члал туш,
я урус.

Яни патанбурулай пара хасаратвал
жуван члалаз - руьгьдин гьуьлуьз чна
ийизва. Чна кутазава ам клуруарик, рука-
рик... Гьайиф!..

Урус члални алай аямдин "демок-
ратрини" "либералри" чпиз кланивал
хирде авунва. Чи парталрални пекерал,
гьатта къугьвазвай затларални кваз жу-
ван члалалай гьейри вири члаларин га-
фар аквада... Ибуруз члалар реькьизвай
вирусар, бацилляар, бактерияр лагьай-
тла, чун, белки, ягьалмиш жедач.

Инал са фикир алава тавуна жез-
вач: лезги члал хуьн лагьайла, зун чи
государстводин ва чи вири халкварин
къилинди тир урус члалаз, гьакл маса чла-
ларизни акси экьечизвайди туш. Урус
члал чун вири дуьньядихь галаз алакьа-
да твазвайди, чакай дуьньядиз хабар
гузвайди я.

Урус члал чируниз хайи члала куь-
мек гун лазим я. Гьикл хьа, инсанди сиф-
тени-сифте вичин хайи дидед члалал
фикирзава, ахпа лугьузвайди я вичин
риккик квайди. члаларин асул везифаяр
сад я: обществода дуьз алакьаяр тай-
инарун, дуьз таблигьат тухун, савадлу-
вал, цивилизацияр (культураяр) вилик
тухун, уьмуьр кадгьурун...

Амма дуьньядин халкварин сад-
къе члал хьайитлани чир тахьайтла, чун
дуьньядин цивилизациярин, цийи
технологийрин гьавурдани аквадач.
Иниз килигна гьар са члалав чун къадир-
лувилелди, гьавурда аваз эгечлун ла-
зим я.

Хайи члала чун, лезгийар, милли аде-
тар, руьгь авай халкь тирди, чахь чи
чин, рикл, гьерекат, иви авайди чирзава.
Члал амай къван чун халкь яз амуькьда.
Члалар чеб чпел арушна, сад квадариз,
муькуьдаз артух майдан гуз хьайитла,
чун са куьникайни тахьун мумкин я.

Я Исайрикай, я Мусайрикай тушир-
буруз элкьведа. "Куь манияр, махар,
къагьриманвиллин эпос гьинай атайбуру
тир?" - лугьуда чаз са вахтунилай, эгер
члал квахьайтла. Яни чахь чи тарихни, чи
къагьриман бубайрин ирсни, адетарни
хьайибур тушир лугьуда... Эхь-эхь, "ва-
учеррини" "риэлторри", "рэкетири" "кил-
лерри", "флешкайрини" "флеш-бомри",
маса-маса аламатдин гафари тлун мум-
кин я чи руьгь, чи мефтлер... "Роллтон-
рини" "сникерсри" незвай хьиз...

Имни чи хатур клани "дустариз" лап
хуш къведай кар жеда. "Лезгийар амач -
лезги месэляри чеб чпелай квахьна"
лугьуда.

Къе, гьич тахьайтла, чахь жуван чла-
лал акьатзавай литература, хайи чла-
лал рахазвай газет, театр, радио, теле-
канал ава. Члал квахьайтла, вуч амуькь-
да?! Гьа и суал чна гьар сада датлана
жуван вилик эцигун буржарикай тушни?!

Абдул АШУРАГЪАЕВ,
Лезги писателрин Союздин член

Ша, лезги эл...

Атана чав агатзава тарихар,
Чи уьмуьрдин алатнавай члаварин.
Дегиш тахьай, дагьвидин хьиз, къилихар,
Аквазмай чеб гьакьикьат хьиз ахарин.
А гьакьикьат экьечизава рагь хьана,
Чимивал гьаз Лезгистандин чилериз.
Хкаж хьанва ам мержандин дагь хьана,
Жуьрэттар гуз хайи халкьдин риклериз.

Ша, лезги эл,
Риклер чехи!
Мад уьткъемвал ийин чна:
Тавуна хьиз
Фикир рехи,
"Лезги газет" кхьин чна!
Кьалур ийин
Вирибуруз
Чи битаввал тайин чна,
Гьат тийирвал
Чи бубайрин
Ачух чинра серин, чна...

Гьажибеге ачухна чаз майданар,
А уьруьшра халкьдин фонарь куьклевнай.
Сечме фикир ийиз мадни хьсанар,
Къелемлух хьиз, юмшагьдаказ туьклевна,
Лезгистандин къуд пипляйни клват хьана
Гьар са касдин, гьар магьалдин хабарар.
Савадсувал, ктай еб хьиз, клват хьана,
Црайди хьиз мефтледаллай къабарар...

Ша, лезги эл,
Риклер чехи!
Маса фикир-фагьум тийин,
Жегьилдани тирда рехи
Нурлу "Лезги газет" кхьин!
Къуй чи несил
Вилик фирай,
Гьардаз макьсад аваз вичин!
Гьисс авурай,
Тирди верци
"Лезги газет" - аваз къилин!..

* * *

Виш йис хьанва лезги халкьдин газетдин,
И йисара нур хьайи чи вилерин,
Намус хвейи, къайгьударвал уьмметдин
Члугур, чка къур дегьнейра риклерин,
Пашманвални шадвал паяй чахь галаз,
Къул хуьдайла, къалханни тур хьайи чаз.
Гьар камуна, гьам ашкъи, гьам руьгь кутаз,
Жуьрэтлувал, сабурулувал гайи чаз.

Ша, лезги эл,
Риклер чехи!
Газет, бахт яз, хтай бере
Фикирдиз гьиз,
Дагьлар рехи,
Къуба ва мад Ахцегь, Куьре...
Артухарин
Илгамлувал,
Гьакьван багьа, хуьре, клвале.
Муьтуьгьариз,
Вахтуни хьиз,
Гьар са жигьир, гьар са шегьре...

Лга ЭНБЕР

Лезги Чал

Ахцегьани, Кьубадани, Куьреда,
Сулейманни Эмин рахай жуьреда,
Хан негь авур Саидан сес дереда,
Зи бейнидай акьатдач вун, лезги члал.
Агьзур члалан звезда хьа ери на,
Мел-мехьерриз гьевес гуда демина,
Пагьливандиз майдан я вун симинал,
Чир хуьхь, вавай къакьатдач зун, лезги члал.
Кьепин къилихь ягьай лайлай дидеди
Каинатдиз пайдах хьанва эбеди,
Лап къакьанриз хкажзавай леледи,
Вак тлурфандин тлем акатдач, лезги члал!

Лукьман амач

Гьахьсузвилер аквазва къе виринрай,
Алахьзава яд рагьулиз деринрай,
Дяведин цлун куьгьне хирен иринрай,
Клуф экьуьриз, тлун кланзава къузгьунриз.
Адалатдин клус амачир сифетда,
Майдандалла гьатнавайбуру нифретда,
Тлеш твазвайбуру къевез чарадан девлетда,
Ацлузвач нефс, бес жезвач ам азгьунриз.
Иман гузва, суракьдава амандин,
Меслят къачуз душмандивай дармандин,
Лукьман амач, тлал сагьардай ямандин,
Девир хьанва тек клир авай дунгьузри...

Сулейман-Стальский райондин - 90 йис Тарихдин шагьид

Хазран КЪАСУМОВ

Чи район патал 2019-йис важиблу вакъий-ралди лишанлуди хъана: Дагъустандин халкъдин шаир, "ХХ асирдин Гомер" СтIал Сулейман дидедиз хъайидалай инихъ 150 йис, район тешкилна 90 йис, ам шаирдин тIварунихъ яна 50 йис.

Баркаллу рекъе 1931-йисуз чапдай акъатиз башламишай "Колхоздин пайдах" райгазет умудлу даях, таблигъатчи, кумекчи яз хъана. Сифтедай - латин, гуьгъуьнин йисара кириллицадин графикадалди "Коммунизмдин гатфар", "Халкъдин гаф" тIварар алаз чапдай акъатнай.

2001-йисан 22-октябрдила, райондин агъалийрин тIлабунар ва теклифар фикирда къуна, райадминистрациядин кIарардалди газетдиз "Куьредин хабарар" тIвар гана. Сулейман-Стальский райондин жемиятдинни сиясатдин "Куьредин хабарар" газет алай вахтунда 1250 экзеплярдин тираж аваз

гафтеда садра акъатзава, гьакI адан электронный жуьрени кардик ква. Вири и йисара акъатнавай райгазетдин нумрайрин умуми къадар 26 агъзурни 360-далай алатнава.

88 йис, тарихдин улчмейралди гьисабайтIа, газет патал са акъван гзаф вахт туш. Амма и девирда ам феий баркаллу рехъ, ада халкъдин руьгъдиз къуллугъ авунин дережа фикирда къуртIа, ам чIехини я, девлетлуни. Вири и йисара райондин газет халкъдихъ галаз къуьнкъуьневаз фена, адакай гьакъикъи меслятчи, ихтибарлу кумекчи хъана. Уьлкведа сифте яз къачузвай социализмдин камар йигинарун, хуьрера колхозарни совхозар тешкилун, школарни клубар эцигун, савадсузвал терг авун, Ватандин ЧIехи дяведа гъалибвал къазанмишун, чIанвай майишатар гуьнгъуьна хтун, акъалтзавай несил тербиялашун, культура хажун, кумьгъне зиянлу адетар терг авун, цийибур кардик кутун - ибур вири газетдин лайихлу пай кваз киле феий гуьнарлу крар я. Вахтун хIипи авунвай адан чинар кIелайла, чаз вири и месляар гуьгъудай хъиз акъазва.

Газет халкъдин игътияжриз гьакъикъи жаваб гузвайди авун патал редакциядин киле жуьреба-жуьре йисара гьакъисагъвилелди зегъмет чIугур Мемей Эфендиев, Паша Исаев, Сейфула Гьабибов, Мегъамеднаби Набиев, МутIагъир Рзаханов, Гьажи Аликберов, Къурбан Мамедов, Жалал Алагъвердиев, Сайид Алиметов, Загъидин Къазанбегов акъвазна. Эхиримжи йисара - перестройкадинни базардин экономикадин четин шартIара - редакторар хъайи Сейфудин Муталибован, Мирземет Нажафован, Анварбег Миметован зегъметни къейд ийиз кланзава.

Газетдин кIвалах вилик тухунин кардик гьакI тарихдин илимдин докторар, профессор тир Абуталиб Абилова, Рамазан Юсуфова, филологиядин илимрин кандидат Гъалиб Садыкъиди, писателар тир Зияудин Эфендиева, Абдулбари Магъмудова ва гзаф масабур чпин лайихлу пайни кутуна.

Гележегдин са къадар писателри, шаирри чпин яратмишунрин рехъни чи газетдин чинрилай башламишна. Дагъустандин халкъдин шаир СтIал Сулеймана вичин сифте шиирар жавагъирарни адан чинар чапнай.

Виликан йисара райондин газет чкадин типографияда (гъафтеда 3 сеферда) чапдай акъудзавай.

Лезги халкъдин баркаллу хва Имам Музамудинович Яралиева райондин кил тирла (2007-2010-йисар), редакциядин дараматда евроремонт киле тухвана, анаг герек тир оргтехникадалди таъминарна, журналистриз кIвалахдин къулай шартIар яратмишна.

"Куьредин хабарар" газетдин редакцияда ва типографияда виликдай 20-далай гзафбуру кIвалахзавайтIа, алай вахтунда редакцияда анжах 6 касди зегъмет чIугвазва. Абурукай 4 касдихъ килин образование ава, 2 Дагъустандин культурадин лайихлу работникар я. Редакциядин отделрин заведующияр, РФ-дин журналистрин Союздин членар Хазран Къасумова ва Абидин Камилова ина кIвалахиз, талукъ тирвал, 30, 40 йисар я. Газетдин редакторвиле вичин тарихда сифте яз дишегълиди - РФ-дин журналистрин Союздин член, Дагъустандин культурадин лайихлу работникар, дидед чIалан муаллим Мирзалиева Асият Мусаевнади кIвалахзава.

Редакция, Къасумхуьруьн телевидение (КТВ) ва райондин сайтни кваз цийиз тешкилнавай муниципальный райондин "Информационное агентство" "Сулейман-Стальский район" МБУ-дик акатзава. Адан киле тарихдин илимрин кандидат Асланов Жабраил Агъамирзоевич ава.

Санлай агентстводин хъиз, "Куьредин хабарар" газетдин кIвалахни райондин кил Нариман Абдулмуталибован гьар йикъан гуьзчивилик ква.

"Чи общество вилик финин вири девирра газет коллективный таблигъатчи, агитатор ва тешкилатчи яз хъана. Адан роль алай девирдин диндинни сиясатдин экстремизмди ва терроризмди кил хажунавай шартIарани къетIенди, важиблуди яз амукъзава", - къейдзава Н.Абдулмуталибова.

Райондин газетдин тарихдикай рахадайла, гьелбетда, сифте нубатда чи рикел вичин савадлу вири уьмуьр, цийи типографияни эцигна, газетдин кIвалах вилик тухуниз бахш авур санлай 47 йисуз, адакай 25 йисуз - редакторвиле жавабдар къуллугъдал хъайи "Знак Почета" ордендин, цIудралди медалрин ва гьукматдин маса шабагърин, гьурметдин тIварарин сагиб рагъметлу Саид Алиметован, гзаф йисара редакцияда кIвалахай Мегъамедгъади Садыкъован, Шагъабудин Шихбабаеван, Алибег Алибегован, Дадаш Дадашевван, Агъасеркер Къадимован, Осман Османован, дяведин ветеранар тир Играмудин Ханбалаеван, Абдусемед Гьабибулаеван ва масабур тIварар хъезва. Ветеранрин баркаллу крар чи коллективди уьзягъвилелди давамарзава.

Къе чаз, газетдихъ галаз гзаф йисара алакъа хуьзвай мухбиррин жергедай яз, Райсудин Набиеван (Курхуьр), Сажидин Саидгъасанован, Рамазан Дадашевван (Агъа СтIал), Сайид Сайидован, Майина Абдулмуталибовадин (Къасумхуьр), Зейнулагъ Наврузован (КIварчагъ), Замир Мегъамедован (Вини СтIал), Марсел Бабаеван (Эминхуьр) ва масабур тIварар гьурметдивди къаз кланзава. Абурун ва вири районгъалийрин кумекни галаз чна газет мадни метлеблуди, халкъдин истемешунриз жаваб гудайди хъун патал чалишмишвалда.

"Зи хайи хуьр Вини СтIал"

Замир МЕГЪАМЕДОВ,
Вини СтIал

И мукъвара чи ясли-бахчада "Зи хайи хуьр Вини СтIал" мярекат киле тухвана. Ам и бахчадин тербиячи Аида Мегъамедовади ачухна. Машгъур манидар Расул Абдулкеримова - Имам Яралиеван чIалариз туькьурнавай "Пуд СтIалар" мани тамарайдалай къулухъ сегне аялри къуна. Сажидин Саидгъасанован чIалариз композитор Майина Абдулмуталибовади кхъенвай маниди кIватI хъанвайбурун гуьгъуьлар мадни хжажна. Гурлу капари и кар аялрилай ус-тадвилелди килиз акъудиз алакъайди тестикъарна.

Ахла мярекатдал лезги хуьрекрикай, мехъериз талукъ яз виликдай аваз хъайи адетрикай суьгъбетарна. Яслидин тербиячийри - Дилара Муталибовади, Дуйлбер Алиевади, Аида Мегъамедовади,

Замира Ярагъмедовади, гьакIни Маида Абдулазизовади "Аман бала Суна чан", "Билдир беневша", "Пенкер баха" манияр ягъиз-ягъиз "Сар звягъдай мел" сегне къалурна.

Мярекатдал теклифнавай мугъманри - хуьруьн Винир СтIалрин кил К.Селимова, школадин директор Р.Къагъриманова, край чирдайбурун музейдин директор А.Шихнабиева, и царарин авторди Вини СтIалдикай, адан девлетлу тарихдикай суьгъбетарна, хуьруьз бахшнавай шиирар кIелна.

Эхирдай ясли-бахчадин заведующий Гъажиева Сегьерхалум Башировнади ихътин межлис киле тухунай аялриз ва тербиячийриз, гьакIни иниз атанвай мугъманриз чухсагъул лагъана. Аялар ватанпересвилеин руьгъдаллаз тербиялашунин жигъетдай ихътин мярекатрихъ еке метлеб авайди къейдна.

Аялриз - савкъат

Жемиля РИЗАЕВА

Са тIимил вахт идалай вилик Сулейман-Стальский райондин Цийи Испикрин хуьре фадлай пландик квай аялар къугъвадай майдан шад гьалара ачухна. Мярекатда райондин кил Нариман Абдулмуталибова, депутатрин Собранидин председател Штибег Мегъамедханова, общественный палатадин председател Алимет Мейланова, хуьруьн поселенидин кил Руслан Магъмудова, Цийи Испикрин юкъван мектебдин тешкилатчи ва муаллим Рамазан Къазанбегова, хуьруьнвийри иштиракна.

Испикрин хуьр са акъван чIехиди туштIани, ана, юкъван мектебдила гьейри, кIвалах хъсандиз тамамарзавай культурадин квал (КДЦ), мектебдихъ галаз гьамиша санал мярекатар тухузвай ктабхана, гьакI медпункт кардик ква.

Райондай атанвай мугъманри испиквийриз аялар къугъвадай майдан ачухун тебрикна. Шад межлисдал Цийи Испикрин культурадин кIвалин директор

Периханум Къазанбеговади, афгъанвийрин союздин председател, Дагъустандин культурадин лайихлу работни Исламан Ризаева, манидар Азим Ризаева халкъдин манияр тамамарна, школадин аялри шиирар кIелна ва къуьлерна. Майдандал къугъвазвай аялар иллаки шад тир.

Заз вири хуьруьнвийрин тIварцихъай райондин кил Нариман Шамсудиновичаз ва и кIвалахдик чпин пай кутур гьар са касдиз сагърай лугъуз кланзава. Умудлу я хьи, хуьруьн амай месляарни - къуьчейра къыр цун, цийи мектеб, аялрин ясли-бахча эцигун - райондин киле авай ксарин кумекдалди гьялда.

*Испик лугъур хуьр ава чахъ
Къацу чуьлпер, тамар авай,
Машгъур хъенчIин къапар авай,
Емишар, бул багълар авай
Испик лугъур хуьр ава чахъ.
ГьвечIи-чIехи чпиз чидай,
Хатур-гьуьрмет пара кландай,
Гьшляй вири крар къведай
Испик лугъур хуьр ава чахъ.*

Къавахдин пеш къугъваз гарал...

Шаг-Эмир АЛИМОВ

Къванцин булах

Кбилел ала къавахдин тар,
Къванцин булах - ганва ваз твар.
Вун эцигай чехи устлар,
Сад Аплагъди гуй сувабар.

Кварчагъ я ви диде - Ватан,
Вун чаз пара язва масан.
Ви яд хъвайи гъар са инсан
Авазрал ви жеда гъейран.

Хъайи члавуз хуьре мехъер,
Къведа инал ийиз къуьлер.
Ви яд - михъи абукевсер,
Агудзавай жегил риклер!

Хъуьтуьл шагъвар жеда инал,
Къавахдин пеш къугъваз гарал.
Ашукъди саз къазва хурал
Ви гуьзел тир къацу члурал...

Хайи члал

Дуьньядавай члаларикай
За лезги члал къада вине.
И гуьзел тир хайи члалал
Лагъанай за сифте - "Диде!"

Чир хъайитла пара члалар,
Валлагъ, я ам хуш чехи кар.
Бес жуванди чир тахуни
Ийизвачни вун гунагъкар?..

Дидедин члал я зи намус,
Заз гъамиша я ам багъа.
Амай къван гагъ хура нефес,
Зи хайи члал жеда вафа!

Зун лезги я, рикл я михъи,
За ийизва члалал дамах.
Течир кас члал жуван хайи,
Адахъ гъич зун жедач уртах.

Члални Ватан са гафар я,
Члал чир тахъун негъдай кар я.
Эгер ятла халис лезги,
Члал квадармир жуван хайи!

Члал инсандин мез я таквар,
Адахъ къведай авайд туш затл.
Члал течир кас гъалтайтла вал,
Рахуникай авай туш дад...

Кварчагъ дере

Эвел бине я ви Куьре,
Чаз масан тир Кварчагъ дере.
И дареда ава хуьрер,
Килигунал тух жеч вилер.

Зизик, Нуьцуьгъ, Экен, Кварчагъ -
Яраб ятла женнетдин багъ?!
Вахъ къведай гъич авач дере,
Ягъалмиш туш зун са зерре!

И дареда ава гуьрмет,
Мугъмандал рикл ала, гъелбет.
Къуд хуьр ина я са хизан,
Гуьрмет, хатур ава гъакъван!

Гегъенш чуьллер, уьзуьмд багълар -
Дагъустанда машгур я твар.
Вун шуьрбетрин язва макан,
Багъа я чаз ви гъар са къван!

Авахъзавай къайи ятар,
Нуьцуьгъ, Зизик - ава дагъар...

И члаларин сагъиб Сулейман-Стальский райондин Кварчагърин хуьррай я, вичин асул пешедай - муаллим - физик. Ада къилин образование ДГУ-да къачуна. Къисметди ам гъеле алатай асирдин 70-йисара Дагъустандивай яргъариз акъудна. Ада Узбекистанда, Къазахстанда, Къиргизияда мектебра къвалахна. Лугъудайвал, уьмуьрни чирна, дуьньяни.

Перестройкадин тлурфанди Шаг-Эмир АЛИМОВ вичин пешедай акъудна. Къил хуьн патал ам девирди багъишай вагъши базардиз акъудна, гъа яргъара ада вичин хуси кар башламишна.

Мумкинвал хъайила, а яргъарай ам Москвадиз хтана...

Гъина хъанатлани, ада хайи члалаз вафалувал хвена, вич халис лезги тирди субутна. Гъар са мумкинвал агакъайла, члалар къинал машгур хъана. А машгурлвили касдиз чи патавни рехъ ачухна. Физик муаллим чна шаирни тирди къатлани.

Адан сифте члалар къве йис идалай вилик чи газетда чапнай ("ЛГ"-дин 2017-йисан 23-нумра).

Мерд АЛИ

Гъакъван гуьзел я и дере,
Мадни хуьрай ви тахт вине!

Алукъайла гуьзел гатфар,
Цуьк ахъайна жеда багълар,
Ви дамадал я зун гъейран,
Гъакъван вун чи риклиз я клан,
Мадни хуьрай вун авадан!..

Суал-жаваб

- Я итим, за къан са хабар,
Дуьз яни инсанрин гафар:
"Папаз акъул жеда тимил,
Итимдиз ам ава самбар..."

Месела, ик къачуртла чун,
Мектебда лап темпел тир вун.
Вири "вадар" аваз клелна,
Къизил медаль къачурд я зун.

Институтни акъалтарна,
Яру диплом къачуна за.
Мажибдидай рахайтла чун,
Валай артух къачузва за.

Це вуна заз дуьз тир жаваб,
Гъич са клусни тавуна таб,
Инсанри чи ихътин гафар,
Вучиз лугъузватла яраб?..

Итимди къуна юлдашдин гъил:
- Жезвач завай хаз ви гуьгуьл,
Авачиртла акъул тимил,
Къадайни бес вуна зи къил?..

Ихътин батин

Са дишегъли гъалт хъана зал,
Физвай рехъни тир чи яргъал.
Ацукънавай ам зи къвалал,
Телефонни алаз япал.

Рехъди ама хъана рахаз,
Чидачир гаф лагъай: "Акъваз!"
Са гафунай пуд лугъуз чаз,
Ихътин бетер акур туш заз.

Гагъ гъарайиз, гагъ жез секин,
Яб тухвана ада лап чи.
Гагъ лугъудай гафар чиркин,
Заз акур туш ихътин батин.

Авай машини тир чун такси,
Къуд итимни са дишегъли.
Икрагъ хъана чун лап вири,
Гъинай гъалтна лугъуз батин.

Рахадайла, эцягъиз къуьн,
Экъисдай чаз вилер вичин,
"Тарсарни" гуз: "Вужар я куьн?"
Лугъудай чаз: "Хъухъ тлун секин?"

Вичин яшар тушир пара,
Гъалт хъана чал гъахътин тарта,
Вуч лагъайтлан адаз вуна,
Ийидай вун уьзуькъара.

Туба хуьй фин санал рекъе
Авай касдихъ пичли келле.
Тлал туна зи ада рикле,
Валлагъ, начагъ хъана гъафте...

Рикл тлар хъана

(Мурманскда самолет кайшла)

Цава ягъай а цайлапан,
Квел гъикл дуьшуьш хъана душман?
Галукъайла чахъ члуру ван,
Мичли хъана дуьнья гъакъван.

Пудкъанни цлемуьжуьд пассажир
Хъана вири ийир-тийир,
Айрупаландин лап эхир,
Цай акъуна, хъайила чир...

Садбур хъана вилик къиле,
Чемоданар аваз гъиле,
Эвичдалди абур сифте,
Гъат хъана цай михъиз къене.

Кемероводин мусибат
На тикрарна чаз, тлебиат.
Яхцлурни са кас, гъакъикъат,
Кана михъиз, амач суфат...

Вучиз ихътин бахтсузвилер
Дуьшуьш жезва чал гъар сефер?
Бязибурун михъиз къвалер
Кас амачиз ама, элпер...

Къе чи гуьзел Мурманск шегъер
Ясда ава, хана лап пер.
Къейилани сагъ тежедай
Чи риклерал хъанава хер.

Мад тахъурай ихътин крар -
Гъич са касдин рикл тахъуй тлар.
Шаг-Эмира квез и цларар
Къизва, рикл хъайила тлар...

15.05.2019

* * *

Агакъна чал ви посылка,
Чухсагъул ваз, Перизада.
Аватла заз чи дареда,
Вун зи вах я авай тек сад.

Ачух авурла посылка,
Зун алапат хъана гъакла.
Ракъурнавай на уьндуйшка,
Заз акур туш гъакъван зурбад.

Гъар жуьредин авай шейэр,
Афард хъчар ва гъакл вергер,
Ви бахчадин шафран ичер,
Акурла, зун хъана серсер...

Кагърабадин ципиц кулар,
Дагъдин ниси ва гъакл дуьдгъвер,
Кватла, абур ракъурай чаз
Сагъ хуьрай ви назик гъилер.

Гъакъван на чун авуна шад,
Ваз яшар хуьй са вишни къад.
Ви риклевай гъар са мурад
Къилиз акъатрай, зи вах, фад.

Хинклар

За квез лугъун са ихътин кар:
Валлагъ, хъсан затл я хинклар.
Авачир кас сиве сарар,
Недайла, гъич жедач бизар.

Гъар хуьрекдиз ава шартлар,
Гъабурухъ къадай ава затлар,
Куьк лапагдин пакун тлвалар
Хъайитла, пис жедач хинклар.

Винел кланда сергни къатух,
Кефи жеда мадни артух,
Къве кур тлуьрла, жедач вун тух
Гъакъван иштагъ жеда ачух.

Мад за лугъун квез са къвалах:
Ам суфрадин я хъи дамах!
Къве итимдиз санал уртах
Шарабдин къаб кланда анжах...

Къафлан ОСМАНОВ

Эминхуьр

Эминан хуьр - шегъре рекъин
чапла пад,
Илиф чахъди, уьзуьмрикай
аку дад.
Дуьз куьчяр акурла, рикл жеда
шад.
Зи эрзиман ватан я вун,
Эминхуьр.
Авач мад хуьр ваз ухшар тир,
яхъ члалахъ,
Уьзуьм багълар экля хъанва
гъар патахъ.
Яркливийрихъ хъанва и хуьр
аранда,
Эй чи макан, вун чаз гъикъван
масанда.

Дагъустанда са шегъер хъиз
хъанва вун.
Ви акунрал, абадвилел
шад я чун.
Маса гаф туш, зани авайвал
лугъун,
Гележег ви хъсан жеда,
Эминхуьр.

Ви балаяр чкланва чехи
Ватандиз,
Яб це куьне и гафариз
хъсандиз,
Килигин чун хуьруьн гъар са
хизандиз,
Ви девлетар артух хуьрай,
Эминхуьр.

Агалкъунар чи халкъарин
зегъмет я,
Халкъди къачур гъукуматдин
гъурмет я,
Гъамिशалугъ куьтягъ тежер
девлет я,
Вун виридаз лукъман хуьрай,
Эминхуьр.

Гъажимегъамед

ГЪАЖИМЕГЪАМЕДОВ

Дустуниз

И дуьньядал къве шартл
кими я:
Акъудна рикл къалур жедач,
Вирибурун арада инсан я
лугъуз,
Ахмакъдални крчар жедач.

Вун бахтунихъ къекъезва,
Бахт гъа ви гъилева, дуст.
Туна къене рикл, члугу зегъмет,
Вахъ фагъумдай келле ава,
дуст.

Зегъметди инсан гуьрчегарда,
Къени мураддихъни
агакъарда,
Гуьрмет, хатур, берекат,
Хъсан къвалах ийиз,
ая гъерекат.

Гуьрмет хатур къвалени,
Патални ваъ лугъумир.
Сабурлу яз, виклеъ хъухъ,
Жув усалдиз къалурмир.

Фитне, шикаят, инсансузвал, -
Абуруз мукъва жемир вун,
Къалура жуван инсанвал,
Виридан гъилерал жеда вун.

Дуьньядилай къачуна гъил,
Дидедилай алуддач вил,
Акъат тийиз, гъатна рикле,
Гъакъван ширин я заз Диде.

Минетзава за квез, балаяр,
Дидед хатур хамир куьне,
Дидед зегъмет пара я чал,
Мет яна хъиз къеплин клане.

Дергес къуна, векъе хъана,
Мукал гъилеваз никле хъана,

Зурба шаир Эминан тлвар ала
вал,
Тлвар хуьнуьхин еке буржи ала
чал.
Сагърай чи халкъ, къазанмишиз
девлет - мал,
Ас-саламу алейкум ваз,
Эминхуьр...

Дустуниз

Заз клани дуст ава хуьре,
Мел-межлис я хъайи къвале,
Гъар са къвалах я ви чешне,
Бахтлу хуьрай уьмуьр ви,
дуст.

Чун къвед къекъевей хуьруьн
рекъер,
Кими тежез сивелай хъвер,
Риклел хкъаш къакъан синер,
Чун бахтлу тир йикъар,
зи дуст.

Дустар гзаф жедайди туш,
Садни вавди къведайди туш.
Къеве хъайла, шедайди туш...
Вун бахтатар хуьрай, зи дуст.

Вун такур югъ пашман я заз,
Гъар юкъуз зун мугъман я ваз,
Ваз багъишдай ама чан заз,
Ваз сагъламвал гурай, зи дуст.

Амма чун къвед жезва
къуьзуь.
Чир хъанва чаз цуру-уьклуь.
Инсан я вун риклни михъи,
Уьмуьр яргъал фирай ви, дуст.

Къуьзуь жезва, физва вахтар,
Гъар са йифиз акваз ахвар,
Туьклуьр хъия зайф крар,
Ваз жегъилвал хгурай, дуст.

Гъиниз фирай, за вуч ийин?
Вун такурла, рикл туш секин.
Ви гъалар заз такуй серин,
Ваз пашманвал такурай, дуст.

Зегъмет члугъваз, къвенкъе
хъана,
Риклелай фидач азиз Диде.

Хвена чун на шарагар хъиз,
Ава гила асланар хъиз,
Къурбанд хуьрай гъа ви
риклиз,
Азиз Диде, масан Диде.

Гуьрмет ая!..

Сагълам беден гурай ман
квез,
Ширин хуьрай рахадай мез,
Гъавурда акъукъ, минет хуьй
квез,
Гуьрмет ая къуьзуь касдиз.

Къуьзуь хъайила, як жеда
буш,
Рикл сефил яз, гъални нахуш,
Къуллугъда акъваз, жедайвал
хуш,
Гуьрмет ая къуьзуь касдиз.

Къуьзуь кас хъайила къиле,
Гуьрмет, берекат жеда
къвале.
Гайи несят къуна къиле,
Гуьрмет ая къуьзуь касдиз.

Ваъ лугъумир лагъай къвалах,
Къуьзуь касдал ийин дамах,
Ам я хъи чаз къвалин даях,
Гуьрмет ая къуьзуь касдиз.

Дидени буба гъалтай бере,
Къил агъузна гъатмир рекъе,
Гъекъед стлалар авай пеле,
Гуьрмет ая къуьзуь касдиз.

Яраб квехъни рикл авач жал,
Къулаба акъвазмир рекъин
юкъвал,
Ажал алайд я япун кланел,
Гуьрмет ая къуьзуь касдиз.

Къванцил

Куь ихтиярар

Эгер паспорт квахайтла...

Жуьреба-жуьре себебралди инсанрин хуси документар квахай дуьшуьшар жезва. Жагьур хьувуник умуд кумачирла, инсанар абур цийи кылелай туьклуьр хьувунин кьайгуйрик жеда. Ихьтин дуьшуьшра еке кьалабулух акатна кландач.

И ва я маса документ дегишарунин себеб ам квахунихь, чуьнуьхунихь ва я кьайдадикай хкатунихь галаз алакьалу хьун мумкин я. Мисал яз, паспорт квахайдавай, са артух четинвилера гьат тавуна, МФЦ-дин куьмекдалди цийиди вахчуз жеда. Арзачиди сифте нубатда паспорт амачирдакай паспортдин столдиз хабар ва ана жерме (1500 манат) гун чарасуз я. Идалай кьулухь талуьк жерме гайивилин квитанция, госпшлина (300 манат), хайивилин гьакьиндай шагьадатнама, звлениш хьанватла, талуьк шагьадатнамани гваз арзачи МФЦ-диз атана кланда. Шикилар (3x4) МФЦ-дин идарада гьазурда. И документар агакьарайдалай кьулухь 10 йикьан муддатда ватандашдиз

цийи паспорт гьазур жеда. Эгер арзачи маса районда пропискада аваз, ада шегьердин МФЦ-диз документар вугайтла, паспорт 30 йикьан кьене гьазур жеда.

Чи ватанэглияр - гьар сана

Рикле кьастар ава

Уьлкведин меркезда духтурвиле кьвалахзавай жегьил пешекар, шаир ва манидар **Омар КЪАЗИХАНОВ** милли кьанажагьдин, халкьдин этномедениятдин кьадир авайбурукай я.

Ам 1997-йисан 24-апрелдиз Сулейман-Стальский райондин Птидхуьре дидедиз хьана. Мектебда клелзавай чавалай адан рикле халкьдин манирал, лезги эдебиятдин классикрин, иллаки Етим Эминанни Стал Сулейманан эсеррал алай. 5-классда авайла, жаванди шииратдин рекье вичин кьелемни ахтармишна. Гьевес кутадай ксар тахьайвилей жегьилди са кьадар йисара тесниф хьувунач. 10-11-классар ада Уллу Гьетягьрин мектебда куьтягна. Ана жаван шаирди вичин эсер муаллимдиз кьалуриз хьана.

- Шиирар еридинни метлебдин жигьетдай тарифиз жедаибур туширтлани, муаллимди зи гьевесдин лувар ханач, - луьгузва Омара.

10-классда клелзавайла, ам Стал Сулейманан шииратдин йикьаз талуьк мярекатдиз ракурна. Ана "Регуьхбан" шиир клелай Омара са шумуд райондин арада кьиле фейи конкурсда 2-чка кьуна. Гуьгуьнин йисара ам маниринни шиир-

рин мярекатрикайни конкурсрикай садрани хкечнач. 2014-йисалай эгечина, гьар мумкинвал хьайила, ватандиз хтайла, ада Кьасумхуьруьн телевиденида кьиле физвай "Эдебиятдин ким" передачада иштиракзава, вичин цийи эсеррихь галаз ватанэглияр танишарзава.

Омар Къазиханован асул пеше духтурвал я. 2014-йисуз Волгоград шегьерда медицинадин училищедик экечлай жегьилди 2017-йисуз анаг куьтягна.

Гуьгуьнлувилелди и ва я маса кардик кьуьн, халкьдин ме-

дениятдик вичин пай кутаз алахьзавай жегьилди "ЛЕКИ" фондуни лезги члалаз таржума ийизвай мультфильмайрин серсер кьизва.

Шииратдин рекье адахь 2018-йисузни са агалкьун хьана: Кьиблепатан Дагьустандин жегьилрин Союзди милли члаларал теснифзавай жегьил шаиррин арада тешкилай шииратдин конкурсда ада 3-чка кьуна. Адан яратмишунар "Лезги газетдиз", "Самур" газетдиз, уртах "Марвар", "Илгьамдин булахар" кьваталриз акьатнава. 2018-йисуз ада, Кьасумхуьрел кардик квай "Куьредин яра" чапханада, "Леьрен лувараллаз" твар гана, вичин шиирин сад лагьай кьватални акьудна. Ада чи манидарриз манирин члаларни кьизва.

2018-йисалай Москвадиз куч хьайи жегьил духтурди шегьердин са поликлиникада кьвалахзава. Гьа са вахтунда яратмишунривайни яргьаз хьанвач. Уьлкведин меркезда кьиле физвай лезги мярекатра, концертра иштиракзава, вичи кхьенвай манияр устадвилелди тамамарзава.

Умудлу я хьи, Омара вичин маниралди, шииралди чун гележегдани шадарда. Кьакьан куклушар геле вилик кума. Агалкьунар хьурай!

Квез чидани?

Индиядикай итижлу делилар

• Индияда вири дуьньядин ЮНЕСКО-дин ирсинин сиягьдик акатзавай объектар 320-далайни гзаф я.

• Ана дуьньядин члехи вири динар ава.
• Индия дуьньяда виридалайни гзаф члалар авай уьлкве яз гьисабзава. Ана инсанар 400-далайни гзаф члаларал, нугьатрал рахазва.
• Якун затлар тлуьнлиз ишлемиш тийизвай бур дуьньяда виридалайни гзаф Индияда ава.
• Йисан вахтар ана ругуд аваз гьисабзава: гатфар, гад, марфарин вахт, зул, кьуьд, цийи гатфар.

• Индияда калер пак гьайванар я.
• И уьлкведин йогадин тарих вад агьзурдалайни гзаф йисарихь галаз алакьалу я.
• Виридалайни жуж муьгманханаяр и уьлкведа ава.
• Индияда гьар йисуз агьзурдалайни гзаф фильмар арадал гьизва.

• Шампунь сифте яз Индияда арадал гьана.
• Ички ва плагрусар и уьлкведа анжах махсус, кьилдин чкайра маса гузва.

Дуьньяда

Харжияр артухаруниз эвер гана

США-ди 2024-йисалди НАТО-дик квай уьлквейри военный рекьиз ийизвай харжияр артухаруник умуд кутазава. "ТАСС" чешмеди хабар гузайвал, идакай Америкадин векилди малумарна.

США-дин векилди кьейд авурвал, НАТО-ди оборона патал ийизвай харжияр мадни артухарун лазим я. Алава хьувурвал, ихьтин харжияр 2016-йисуз НАТО-дик квай анжах кьве уьлкведи чпин хивез кьачуна. Адан гафаралди, НАТО-дик квай клуьд уьлкведин харжияр артух хьана. Америкади альянсдик квай вири уьлквейри 2024-йисалди харжияр артухарун вилив хуьзва. И жуьреда Трампаз НАТО мадни кьуватлу ийиз кланзава. Америкадин векилди раижайвал, Трампаз альянс гележегда кьурхуяр алуддай, женгера гьалибилер кьачудай мумкинвилерни кьуватар авайди хьана кланзава.

Гьа са вахтунда ноябрдин вацра Д.Трампа НАТО-дин уьлквейрал США-ди ийизвай харжияр тимилярун кьетинай. Адаз абур 22 процентдиллай 16 процентдал кьван тимиляриз, амай пай муькуь уьлквейрин хиве тваз кланзавай.

Алакьаяр хьсанариз кланзаватла...

Россиядин кьецепатан крарин министр С.Лаврова гьисабзавайвал, Россиядинни Украинадин регьберин арада Парижда кьиле фидай гуьруш важиблуди жеда. Министрдин гафар "Новости" РИА-ди раижна.

Адан гафаралди, кьве уьлкведин президентрин арада кьиле фин мумкин тир гуьруш гьакл твар патал тешкилзавайди туш. Министрдин фикирдалди, суьгьбетар менфятлубур жеда. МИД-дин кьили кьейд авурвал, кьве уьлкведин алакьаяр гуьнгуьна хтунин жигьетдай Киевди авур теклифдин тереф Москвади хуьда. Амма министрди уьлквейрин арада авай улакьрин ва амадагвилер алакьаяр атлуник сифте кьил кутурди Украина тирди риклел хкана. "Исятда Киевдин хейлин эксперттри лугьузвайвал, эгер Украинадиз алакьаяр арадал хкиз кланзаватла, чи патай манивилер жедач", - кьейдна ада.

1-декабрдиз Россиядин Президент В.Путинан пресс-секретарь Д.Пескова малумарайвал, В.Путин ва В.Зеленский Парижда кьиле фидай саммитдин сергьятра аваз гуьрушмиш жеда. "Нормандский формат" - им Донбасда гьалар кьайдадик кутунин рекьяй Россиядин, Германиядин, Франциядин ва Украинадин векилрикай ибарат дипломатвилер десте я. Уьлквейрин регьберин арада 9-декабрдиз суьгьбетар кьиле фида.

Ягьлу тлуьнрин хаталувал

Канададин университетдин здравоохраненидин центрадин алмир гьери гзаф квай, куьк тлуьнри (хуьрекри) рак азар квайбуруз вучиз писдаказ таьсирзава, гьадан патахьай гьавурда туна. Идакай "MedicalXpress" чешмеди малумарна.

Ахтармишайбуру дуьздак акьуднавайвал, гзаф гьери квай тлуьнар ишлемишунни клеткаяр кьайдадикай хьудзава ва азарар арадал гьизва. Пешекарри, рак азар квай 319 пациентди тлуьнлиз ишлемишзавай затларин ва кьадаррин делилрал асаслу яз, анализар кьиле тухвана. Яшарилай аслу тушиз, гьери виридалайни гзаф ишлемишзавай пациентар рекьизвай дуьшуьшар кьуд сеферда артух я.

Зиянкар крокодил кьуна

Австралияда телешоу кьиле тухузвай чкадин агьали Мэтт Райта калерал гуьрчзавай еке крокодил кьуна, кутлунна ва хатасуз чкадиз акьудна. Идакай "Daily Mail" чешмеди хабар гана.

Чкадин агьалийри Рекс лакаб эцигнавай крокодилдин яргивал 5,1 метр я. Телеканалдин кьуллугьчиди вичин передачада гьайванрихь галаз алакьалу ажайиб мажарайрикай ихтилатзава. Крокодилар кьунал ам идалай виликни машгул хьана. Амма кьазвай гьайванар ада садрани рекьизвач. И сеферда кьур зурба крокодил епералдини скотчралди кутлунуниз мажбур хьана. Гуьгуьнлай ам, улакьда аваз тухвана, фермерриз зиян гун тийидай яргьа чкадиз ахьайна.

Грециядин наразивал

Грециядин кьецепатан крарин министрстводи малумарайвал, международный кьанунар ва дуствилин алакьаяр члуруналди, Туьркияди регионда гьалар кьурхулувилик кутазава. Грециядин терефди Кипрдин экономикадин зонада буругьар эгуьнуниз ва разведка тухуниз талуьк Туьркиядин президент Р.Эрдоганан планар гьахьлубур тушиз гьисабзава. Идакай "Lenta.ru" сайтди хабар гузва.

Идалайни гьейри, ведомстводи кьейд авурвал, Туьркиядин регьберди ислегьвилелди алакьаяр хуьнин проект военный рекьяй манасуз серенжемриз элкьуззава ва международный кьанунар гьисаба кьазвач.

"Чна умуд кутазава хьи, Туьркиядин терефди международный кьануниз гуьрмет авун уьлкведин кьиле авайбурун риклиз клан хьунилай аслу кар яз ваь, ам мажбурнама яз гьисабда", - кьейдзава Грециядин МИД-ди.

Эрдоганан фикирдалди, разведкадин ва буругьар эгуьнуни гьерекартар давамаруниз са "гьарай-вургьайдини" манивал гудач.

Амадагвал хьязва

Белоруссиядин гзаф ватанэглийри Россиядихь галаз амадагвилерин, терефдарвилерин алакьаяр хуьн хьсан яз гьисабзава. Международный алакьаяр ахтармишдай центрадин нетижайрал асаслу яз, ихьтин делилар "Коммерсант" чешмеди раижнава.

Хабарар кьунин гегьенш серенжемдин иштиракчийривай абуруз кьве уьлкведин арада гьихьтин алакьаяр хьана кланзаватла, гьадакай хабар кьуна. Жаваб гайибурукай 57,6 процент ксариз кьве гьукуматдин арада дуствал хьана кланзава. Анжах 10,2 процент белорусри алакьайрин жигьетдай чпин бейтерефвал кьалурна.

Идалай вилик Белоруссиядин президент А.Лукашенкоди Россиядихь галаз са метлебдив кьур алакьаяр хьунал шак гьана. Кремлда малумарайвал, терефдарвилерин алакьаяр кьве гьукуматдизни менфятлу жеда.

Чин гьазурайди - Куругьли ФЕРЗАЛИЕВ

понеделник, 9 декабря

РГВК
06.50 «Заряжайся!» 0+
07.00 Время новостей Дагестана. Итоги
08.05 «Заряжайся!» 0+
08.15 «Здравствуй, мир!» 0+
08.50 «Заряжайся!» 0+
08.55 Х/ф «Тот самый Мюнхгаузен» 0+

ПЕРВЫЙ

5.00 Доброе утро.
9.00 Новости.
9.25 Доброе утро.
9.55 Модный приговор.
10.55 Жить здорово! (16+).

РОССИЯ 1

11:25,14.25,17.00,20.45 Вести-Дагестан
17:25 Медиафорум на Северном Кавказе
17.55 Актуальное интервью. Гарантийный фонд РД
18.15 Акцентны.

НТВ

5.00 Т/с «Участковый». (16+).
6.00 Утро. Самое лучшее.
8.05 Мальцева. (12+).

ДОМАШНИЙ

6.30 Присяжные красоты. (16+).
7.25 По делам несовершеннолетних. (16+).
8.25 Давай разведемся! (16+).

ТВ-ЦЕНТР

6.00 Настроение.
8.10 Х/ф «Не могу сказать "прощай"». (12+).

ЗВЕЗДА

6.00 Сегодня утром. (12+).
8.00 Новости дня.
8.15 Полезная покупка.
8.35 Специальный репортаж.

вторник, 10 декабря

РГВК
06.50 «Заряжайся!» 0+
07.00,08.30,12.30 Время новостей Дагестана
07.20 Передача на табасаранском языке «Мил»

ПЕРВЫЙ

5.00 Доброе утро.
9.00 Новости.
9.25 Доброе утро.
9.55 Модный приговор.
10.55 Жить здорово! (16+).

РОССИЯ 1

09:00 Канал национального вещания «Рубас» (на табасаранском языке)
11:25,14.25,17.00,20.45 Вести-Дагестан
17:25 За и против
18.00 Республика
18.15 Возрождение гор. с.Аргвани Гумбетовский район

НТВ

5.00 Т/с «Участковый». (16+).
6.00 Утро. Самое лучшее.
8.05 Мальцева. (12+).

ДОМАШНИЙ

6.30 Присяжные красоты. (16+).
7.25 По делам несовершеннолетних. (16+).
8.25 Давай разведемся! (16+).

ТВ-ЦЕНТР

6.00 Настроение.
8.10 Ералаш.
8.20 Доктор И... (16+).

ЗВЕЗДА

6.00 Сегодня утром. (12+).
8.00 Новости дня.
8.15 Полезная покупка.
8.25 Не факт!

среда, 11 декабря

РГВК
06.50 «Заряжайся!» 0+
07.00 Время новостей Дагестана
07.20 Передача на лакском языке «Аьрши ва агьлу»

ПЕРВЫЙ

5.00 Доброе утро.
9.00 Новости.
9.25 Доброе утро.
9.55 Модный приговор.
10.55 Жить здорово! (16+).

РОССИЯ 1

09:00 Канал национального вещания «Даргагала анкы» (на даргинском языке)
11:25,14.25,17.00,20.45 Вести-Дагестан
17:25 Актуальное интервью.

НТВ

5.05 Т/с «Участковый». (16+).
6.00 Утро. Самое лучшее.
8.05 Мальцева. (12+).

ДОМАШНИЙ

6.30 6 кадров. (16+).
6.35 Присяжные красоты. (16+).

ТВ-ЦЕНТР

6.00 Настроение.
8.10 Доктор И... (16+).
8.45 Х/ф «Добролыцы».

ЗВЕЗДА

6.00 Сегодня утром. (12+).
8.00 Новости дня.
8.15 Полезная покупка.
8.25 Не факт!

четверг, 12 декабря

РГВК
06.50 «Заряжайся!» 0+
07.00,08.30,12.30 Время новостей Дагестана
07.20 Передача на даргинском языке 12+

ПЕРВЫЙ

5.00 Доброе утро.
9.00 Новости.
9.25 Доброе утро.
9.55 Модный приговор.
10.55 Жить здорово! (16+).

РОССИЯ 1

09:00 Канал национального вещания «Лалаан» (на рутульском языке)
11:25,14.25,17.00,20.45 Вести-Дагестан
17:25 Неформальный разговор. Таир Кулиев

НТВ

5.00 Т/с «Участковый». (16+).
6.00 Утро. Самое лучшее.
8.05 Мальцева. (12+).

ДОМАШНИЙ

6.30 Присяжные красоты. (16+).
7.25 По делам несовершеннолетних. (16+).

ТВ-ЦЕНТР

6.00 Настроение.
8.10 Ералаш.
8.20 Доктор И... (16+).

ЗВЕЗДА

6.00 Сегодня утром. (12+).
8.00 Новости дня.
8.15 Полезная покупка.
8.30 Не факт!

Table with 6 columns: Day (Friday, Dec 13), Channel (RPGK, Russia 1, NTV, Home, TV-Center, Zvezda), Time, Program Name, Duration. Includes programs like 'Заряжайся!', 'Доброе утро', 'Участковый', 'Присяжные красоты', 'Настроение', 'Новости дня'.

Table with 6 columns: Day (Saturday, Dec 14), Channel (RPGK, Russia 1, NTV, Home, TV-Center, Zvezda), Time, Program Name, Duration. Includes programs like 'Мой малыш', 'Телеканал "Доброе утро"', 'ЧП. Расследование', 'Комедия "Синьор Робинзон"', 'Марш-бросок', 'Рыбий жбр'.

Table with 6 columns: Day (Sunday, Dec 15), Channel (RPGK, Russia 1, NTV, Home, TV-Center, Zvezda), Time, Program Name, Duration. Includes programs like 'Агросектор', 'Три дня до весны', 'Таинственная Россия', 'Удачная покупка', '10 самых... Геройские поступки звезд', 'Рыбий жбр'.

Table with 6 columns: Day (Culture 9, Dec 15), Channel (Monday-Friday), Time, Program Name, Duration. Includes programs like 'Пешком...', 'Правила жизни', 'Пешком... Москва обновленная', 'Пешком... Москва Шехтеля', 'Пешком... Москва боярская', 'Пешком... Москва Шехтеля', 'Пешком... Москва боярская', 'Пешком... Москва Шехтеля'.

Программа гъзаурайди - Н.ВЕЛИБЕГОВА

Мубаракрай!

ГРЕКРИННИ РИМЛУЙРИН ЖУЪРЕДА
КЪУРШАХАР КЪУН

ПатИмат МАГЪАРАМОВА

30-ноябрдила 2-декабрдалди Пермь шегерда грекринни римлуйрин жуъреда къуршахар къунай Россиядин чемпионат кыле фена. Уьлкведин жуъреба-жуъре регионрай атанвай хейлин спортсменрин арада Къурагъ райондай тир **Эрелар ФЕЙЗУЛЛАЕВНИ** авай. Къызгын бягсерин نتیжада ам къызилдин медалдиз, Россиядин чемпионвилдин тварциз лайихлу хъана.

Рикел хкин: им Э.Фейзуллаева спортда къазанмишнавай сад лагъай еке агалкъун туш. Ик!

алатай йисуз ам азаддаказ къуршахар къунай дуьньядин чемпионвилдин тварцизни лайихлу хъанай.

Тербиядин серенжемар

Регина СЕМЕДОВА

Са тимил йикъар идалай вилик Ахцегъа, А.Гъаниеван тварунихъ галай аялринни жаванрин спортшколада (ДЮСШ), сагълам уьмуьр пропаганда авуниз ва акъалтзавай несилдиз ватанпересвилнини эдебдин тербия гуниз талукъарна, са жерге серенжемар кыле тухвана.

Ик! ДЮСШ-дин директор Марсел Гъажиеван теклифдалди экстремизмдин терроризмдин вилик пад къуниз талукъарна кыле тухвай серенжемда Ахцегъ райондин дидин къуллугъчийрин векил Ширинбег Мирзоева, "сельсовет Ахтынский" СП-дин кыл Низами Эфендиева, участковый уполномоченный Мирзекерим Мирзекеримова, Ахцегъ райондин общественный палатадин председател Али Исмаилова ва масабур иштиракна.

-Терроризмдиз сергъятар авач, жуъреба-жуъре яшарин векилар адан къурбандриз элкъезва. Тапан эвер гунри асул гысабдай жегъилар рекъелай алудзавайди гысаба къурла, и мя-

рекатдин менфятлувал екеди я. Чи буржи акъалтзавай несил члуру завалрикай, таъсирдикай хуьн я. И рекъе чакъ хъсан نتیжа хъун патал члуру крарихъ галаз женг члурун герек къезва. Чи райондин, республикадин ва уьлкведин гележег пака квелай аслу я эхир, - къейдна М.Гъажиева.

Мярекатдал рахай амай ксарини жегъилри тарс хкуддай хътин суьгъбетар авуна, насигъатар гана.

Винидихъ твар къунвай серенжемар кваз, гъакъни района футбол машгъурунин махъсаддалди А.Гъаниеван ДЮСШ-да тренерин-муаллимрин - Артём Мирзоеван ва Камил Гъажиеван (Къакъарин хуьр) - гъилик вердишвилер къачузвай жегъилрин арада футболдай дуствилдин къугъунни кыле тухвана.

Рутул ва Мегъарамдхуьруьн районрин, гъакъни 2-нумрадин ДЮСШ-дин (Луткунрин хуьре кардик квай) спортсменрин иштираквал аваз азаддаказ къуршахар къунай кыле фейи акъажунар - дуствилдин гуьруьш иллаки итижлуди, бягсерни къызгынбуру хъана.

Устадвал къалурна

БОКС

Мукъвара Астраханда, Советрин Союздин Игит С.И.Здоровцеван экъу къаматдиз бахшна, 2003-2007-йисара дидедиз хъанвай жаванрин арада боксдай Вирироссиядин турнир кыле тухвана. Уьлкведин жуъреба-жуъре регионрай тир хъанвай 19 командадик кваз ана 180-дав агакъна спортсменри иштиракна. Сулейман-

Стальский райондин физический культурадин, спортдин, туризмдин ва жегъилрин крарин рекъий комитетди и акъажунриз Къварчагъа Гъабиб Аллагъвердиеван тварунихъ галай бокс вилик тухудай центрада вердишвилер къачузвай боксерин команда рекъе тунвай. Акъажунрин къызгын бягсерин نتیжада 4 гадади медалар къазанмишна. Ик! Артём Агъамегамедов (38 кг-дал къведалди заланвал авайбурун арада), Абумуслим Гереев (40 кг-дал къведалди заланвал авайбурун арада) ва Надирбег Жабраилов (48 кг-дал къведалди заланвал авайбурун арада) - къызилдин, Мансур Халилбегов (52 кг-дал къведалди заланвал авайбурун арада) гимидин медалриз лайихлу хъана.

Турнирдин гъалибчийриз ва призёрриз медалар, грамотаяр ва выпелар гана. Къейд авун лазим я хьи, Къварчагърин гъевчи боксерри Вирироссиядин дережадин акъажунра агалкъунар къазанмишнавай им сад лагъай сефер туш. Кылди къачуртла, А.Алимегамедова - 4, А.Гереева 3 сеферда гъалибвилер къазанмишна. Абуруз гъакъи Дагъустандин къвенквечивал патал акъажунрин буьруьнждин медалрин сагъбарни я.

Шахматрай турнир

Хазран КЪАСУМОВ

Къасумхуьрел, И.Тагъирован тварунихъ галай культурадин дараматда, Сулейман-Стальский райондин умуми образованидин идарайра къелзавайбурун арада шахматрай турнир кыле фена. Ам райондин физический культурадин, спортдин, туризмдин ва жегъилрин крарин рекъий комитетди (директор - Надир Эфендиев) ва образованидин управлениди (начальник - Гъуьсейн Шихбабаев) тешкилнавайди тир. Ам ачухуниз талукъ мярекатда райондин кыл Нариман Абдулмуталибовани иштиракна.

Турнирда райондин 24 школадай атанвай 200-дав агакъна гадайрини рушари, яшарин пуд категориядик кваз (10 йисал къведалди, 10-14

ва 14-17 йис яшар хъанвайбурун арада) чпин алакунар къалурна. Нетижада 3 гадани 3 руш турнирдин гъалибчийр хъана, 12 касди 2 ва 3-чкаяр къуна. Абуруз райондин образованидин управленидин 1, 2 ва 3-дережайрин дипломар, пулдин ва къиметлу пишкешар гана.

Дин

Жуьмя мисклинда - мавлид

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

20-ноябрдиз Ахцегърин жуьмя мисклиндани чи Пайгъамбар ﷺ хунин гуьрметдай райондин дережадин члехи мавлид кыле тухвана.

Пайгъамбардин ﷺ тварцихъ галай межлисдин берекатдикай пай къачуз, иниз кыле чпин имамарни аваз райондин саки вири хуьрерай дингълияр къватл хъанвай. Мярекатдиз теклифнавай багъа мугъманар яз, Къиблепатан Дагъустандин мусурманрин руьгъдин регъбер шейх Исамудин эфенди, Дербентда шейх Абдулла эфендин тварунихъ галай Исламдин университетдин ректор Саидов Ариф гъажи, Кеферлатан Кавказдин къази Керимов Шагъабудин эфенди, района РД-дин Муфтиядин векил Гъуьснидин Ашуралиев, Рутул райондин имамрин советдин председател Абдуселим гъажи, депутатрин Ахцегъ райсобранидин председател Абдул-Керим Палчаев, Ахцегърин жуьмя мисклин туклуьр хъувуник къуьн кутур калукви жумарт карчи Абдуселим Абдуселимов ва Къиблепатан Дагъустандин районрин хуьрерин имамарни муьмин ксар атанвай.

Диндин межлис, мавлиддин мана-метлеб ачухуналди ва мугъманарни районгълияр тебрикуналди, Ахцегъ райондин имамрин советдин председател, жуьмя мисклиндин имам Абдулгъашумов Абдулгъашим гъажи ачухна ва кылини тухвана. Къуръандин сурадилай къулухъ ва мавлиддин сифте дуьвайринни нашидрин арада гаф

шейх Исамудин эфендиди къачуна. Дербентдин вири мусурманрин патай мярекатдин иштиракчийриз Мегъамед Пайгъамбар ﷺ дидедиз хуьнин члехи сувар мубаракна, ада таъсирлу вяз-насигъат авуна.

Нашидринни вязерин ва диндин шиирин арайра мугъманри тебрикдин келимаяр лагъана. Абдул-Керим Палчаева вичин, райсобранидин депутатрин ва Ахцегъ муниципалитетдин кыл Осман Абдулкеримован патай мавлиддин иштиракчийриз Мегъамед Пайгъамбардин ﷺ гуьрметдай тухузвай межлис мубаракна.

Керимов Шагъабудин эфенди къазиди Кавказдин вири мусурманрин патай и мавлид тебрикна, адан тешкилатчийриз иштиракчийриз чухсагъул малумаруналди къейд авурвал, Ахцегъ зурба тарих авай пак чка я ва и мавлид ан-Наби Шейх Абу-муслима къван эцигай Аллагъдин пак къвале кыле тухун лишанлу я. Ина адан вах Кемул-Мемунат кучукнава; и цлари Пайгъамбардин ﷺ асгъабрин ва чкадин машгъур пара ксарин ял кужумнава. Гъавилй чун гъар сеферда иниз еке ашкъидивди къезва. Инал рагъметлу шейх Сиражутдин эфендидин ташпургъдалди чна гъеле 1990-йисара къезв, жемятдихъ галаз санал и дарамат мисклиндин ихтиярда хтур ва сифте капл хъувур вахтар рикел хъезва...

Тебрикдин хуш келимаярни насигъатлу гъадисар гъакъи Авадан, Советский, Смугълар, Къаклар, Луткунар, Фияр хуьрерин имамар тир Рафик гъажи, Сулейман гъажи, Абдулла гъажи, Уьзеир гъажи, Амр гъажи, Заур гъажи ва масабур лагъана.

Кпларин вахтар (Махачкъалада)

ЯНВАРЬ						
Югъ	Экуьнин	Рагъ экъечдай вахт	Нисинин	Рагъдандин	Нянин (Гъетрен)	Месин
1	05:42	07:19	11:58	14:09	16:31	17:51
2	05:42	07:19	11:58	14:10	16:31	17:52
3	05:42	07:19	11:59	14:11	16:32	17:53
4	05:42	07:19	11:59	14:12	16:33	17:53
5	05:42	07:19	12:00	14:13	16:34	17:54
6	05:42	07:19	12:00	14:13	16:35	17:55
7	05:42	07:18	12:01	14:14	16:36	17:56
8	05:42	07:18	12:01	14:15	16:37	17:57
9	05:42	07:18	12:02	14:16	16:38	17:58
10	05:42	07:18	12:02	14:17	16:39	17:59
11	05:42	07:17	12:02	14:18	16:41	18:00
12	05:41	07:17	12:03	14:19	16:42	18:01
13	05:41	07:17	12:03	14:20	16:43	18:02
14	05:41	07:16	12:04	14:21	16:44	18:03
15	05:41	07:16	12:04	14:22	16:45	18:04
16	05:40	07:15	12:04	14:23	16:46	18:05
17	05:40	07:15	12:05	14:24	16:48	18:06
18	05:40	07:14	12:05	14:25	16:49	18:07
19	05:39	07:14	12:05	14:26	16:50	18:08
20	05:39	07:13	12:05	14:27	16:51	18:09
21	05:38	07:12	12:06	14:28	16:53	18:10
22	05:38	07:12	12:06	14:30	16:54	18:11
23	05:37	07:11	12:06	14:31	16:55	18:13
24	05:36	07:10	12:07	14:32	16:56	18:14
25	05:36	07:09	12:07	14:33	16:58	18:15
26	05:35	07:08	12:07	14:34	16:59	18:16
27	05:34	07:08	12:07	14:35	17:00	18:17
28	05:34	07:07	12:07	14:36	17:02	18:18
29	05:33	07:06	12:08	14:37	17:03	18:19
30	05:32	07:05	12:08	14:38	17:04	18:21
31	05:31	07:04	12:08	14:39	17:06	18:22

Диндин месэлайриз талукъ суалар пайда хъайитла, ватцапдин 8-989-653-42-35 нумрадиз кхъихъ.

"Лезги газетда" диндин пак къынар жезва. Гъавилй ам чиркин чкайрал гадарун къадагъа я.

Лезги газет

УЧРЕДИТЕЛЬ:

Дагъустан Республикадин информатизациядин, алакьадин ва массовый коммуникацийрин министерство

367018, Махачкъала, Насрутдинован пр., 1 "а"

КЪИЛИН РЕДАКТОР

М. И. ИБРАГЪИМОВ

(+78722) 66-00-60

E-mail: lezgiGazet@yandex.ru

КЪИЛИН РЕДАКТОРДИН

ЗАМЕСТИТЕЛЬ

К. Н. ФЕРЗАЛИЕВ

66-13-55

ЖАВАБДАР СЕКРЕТАРЬ

Ш. Ш. ШИХМУРАДОВ

66-02-81

ОТДЕЛРИН РЕДАКТОРАР:

ПОЛИТИКАДИН

Н. М. ИБРАГЪИМОВ

66-00-59

ЭКОНОМИКАДИН

Ж. М. САИДОВА

66-00-63

КУЛЬТУРАДИН

Д. Б. БЕЙБАЛАЕВ

66-00-58

ЛИТЕРАТУРАДИН

М. А. ЖАЛИЛОВ

66-00-64

ЯШАЙИШДИН ВА ЧАРАРИН

Р. С. РАМАЛДАНОВА

66-00-57

БУХГАЛТЕРИЯ

66-00-62

КАССА

66-00-56

ЖАВАБДАР КОРРЕКТОР

М. МАГЪАМДАЛИЕВА

ВЕРСТКА ИЙИЗВАЙДИ

Ш. ФЕЙЗУЛЛАЕВА

НУМРАДИН РЕДАКТОР

Д. БЕЙБАЛАЕВ

Газет йиса 52 сеферда акъатзава
Газет алакьадин, информационный технологийрин ва массовый коммуникацийрин хиле гуьзчивал авунин режъай Федеральный кьул-лугъдин Дагъустан Республикада авай Управ-лениди 2019-йисан 22-апрелдиз регистра-ция авуна.

Регистрациядин нумра ПИ № ТУ 05-00420
Макъалаяр редакцияди туькьур хъийизва. Макъалайриз рецензияр гузвач ва абур эл-къьена вахузвач. Редакциядинни макъалай-рин авторрин фикрар сад тахъун мумкин я. Газетда чап авун патал теклифнавай матери-алра гъанвай делирлин дуьзвиллин ва керчек-виллин патяхъай жавабдарвал авторрин чпин хиве гъатзава.

РЕДАКЦИЯДИН ВА
ИЗДАТЕЛДИН АДРЕС:

367018, Махачкъала, Насрутдинован проспекта, 1 "а". Печатдин кьвал

ГАЗЕТДИН ИНДЕКСАР:

Йисан - 63249

Зур йисан - 51313

Чап ийиз вахкудай вахт - 21.00

Чап ийиз вахкана - 16.20

Газет "Издательство" "Лотос"
ООО-дин типографияда чапна.

367000, Махачкъала,
Пушкинан куьче, 6.

Тираж 6036

Ⓒ - И лишандик квай материалар гъакьидихъ чапзавайбуур я.

Ⓓ - Икъван яшар хъанвайбуру кьелрай
НАШИ РЕКВИЗИТЫ:

ГБУ "Редакция республиканской газеты "Лезги газет"

УФК по РД
Отделение - НБ РД г.Махачкала
БИК - 048209001
ИНН - 0561051314/КПП - 057101001
Р/Сч - 40601810100001000001
Л/Сч - 20036 Ш60090

Ⓒ

Мубаракрай!

Яргъал йисара Дагъустандин МВД-дин кьурулушда кьвалахай виклеъгъ хва, "Лезги газетдин" вафалу амадаг, ватанперес Салигъ ИБРАГЪИМОВАЗ:

Ислягвал хуьз хайи чилел,
Вун гъамиша уях хъана.
Къуллугъзавай йисарани
МВД-дин даях хъана.

Уьмуьрдин гъар са
макъамда
На лезгивал кьуна вине.
Гъич садрани агъузач кьыл,
Гъар са карда хъана
Къивекъве.

Мубаракрай ваз хайи югъ,
Чандин сагъвал мягъкем
хъурай!
Чи играми Салигъ стха,
Вун генани уьткъем хъурай!

ВАЗ ХАЙИ ЮГЪ ТЕБРИКЗАВАЙ ДУСТАРИН ДЕСТЕ

Ктаб раижна

К. ФЕРЗАЛИЕВ

3-декабрдиз Махачкъалада, Р.Гъамзатован тиварунихъ галай Милли ктабханада афоризмай-рин устад Демир Беган (Демир-бег Эмирбеков) "Святителище для ошибок" тивар алай цийи ктаб-дин презентация кьиле фена.

Дагъустандин писателрин Союзди кьил кутур мярекатда писателри, шайри, муаллимри, алумри, студентри ва автордин багърийрини дустари иштиракна. Залда "Бажарагъдин бегер" лишандик кваз писателдин яратмишунриз талукъ выставкани тешилнавай.

Демир Бег камаллу келима-яр кхъизвай кьелемчи хъиз фад-лай машгъур я. Автордин цийи ктаб, "Евразиядин сесер" лишан-дик кваз, алай аямдин художе-

ственный таржумайрин "Таври-да" центради Симферополь шегъерда урус члалал чапдай акъуднава. Афоризмаяр лезги члалай урус члалаз таржума авунвайди Ильяс Гъажиев я.

Мярекатдин иштиракчийриз неинки цийи ктабдихъ, гъакъ автордин уьмуьрдинни яратмишун-рин рекъихъ галазни мукъувай таниш жедай мумкинвал хъана.

Ктабда гъатнавай лап ку-руь, амма камаллу эсерри кьел-завайбуруз насгъатар гуда, и ва маса месэлайрин патяхъай ве-ревирид ийиз тада.

Ктабдиз сифте гаф кхъей пи-сатель Мамед Халилова кьейд авурвал, Демир Бег камалэгъли-философ, гафунин художник, хъсан фикирив ацанвай куьруь эсеррин устад я.

Эхирдай авторди иштирак-чийриз вичин ктабарни пиш-кешна.

Дидейрин югъ кьейдна

Д.РМАГЪАМАДАЛИЕВ

Экуь тир дуьньядин винел виридалайни пак, чими, мукъва, багъа, истеклу, милайим гаф - им "ДИДЕ" я. Дидеди гъамиша чи уьмуьрдин рекъел гуьзчивал ту-хузва. Лап кьуьзуь жедалди ри-кин кинивилин чимивал гузва. Дидедин зегъмет рикелай ра-кьурдай, дидедин кефи хадай велел тахъун лазим я.

кьуьлер, шиирар квай. Бахчадин зал, дидейриз бахшна аялри чу-гунвай шикилралдини, портрет-ралди безетмишнавай. Абур тешилунин ва мярекат тухунин карда тербиячяр тир Абдулкеримова Раидади ва Балазфен-диева Гъалимата куьмек гана. Гъелбетда, мярекатда теклифна-вай дидейрини иштиракна. Аялри чпин дидейриз и югъ хушвиллин, шадвиллин гафаралди тебрикна. Эхирдай тербияламишзавайбу-

Диде! Чун гъар сад дуьнья-дал акъудай, чаз уьмуьр гайи михи кас! Чи уьмуьрда жезвай вири кьени ва гуьзел крар сиф-тени-сифте адан тиварунихъ га-лаз алакьалу жезва. Инсандин гъикъван яшар хъайитани, адаз диде герек кьезвайди я. Чпин мегърибанвилелди, мергъямат-лувилелди, камаллувилелди,

руз ширинлухрин стол ачухна ва гъалиб хъайибуруз пишкешар, грамотаяр гана. Гъикъван сан-гъи-саб авачир кьван хвешивилин хъвер, гъикъван шадвиллин нур кьекъезвай аялрин вилера, чпин дидейрни кьвалал гъаз хъайила. Школадани Дидейрин югъ кьиле тухунин мураддалди "Дидейрин гъафте" малумарна-

зегъметдал рик хъуналди дидей-ри чи уьмуьрда кьетлен чка къаз-ва. Гъикъван хъсан ва регъимлу гафар лагъайитани чи дидейриз, абур артуханбур жедач.

Чи Кумухърин юкъван школа - бахчада Дидейрин югъ кьейд авун адетдин мярекатдиз эл-къьенва. Ихътин мярекатар туху-нин макъсад ам я хьи, аялриз тербия гунин карда, дидедин ха-тур хуьн, адаз кьимет гун, диде-диз кинивал кьалурун школада, бахчада гъевес кутазвай кьилин месэлайрикай сад я. Бахчада кьиле феийи мярекатдин програм-мадик аялри гъазурнавай жуьре-ба-жуьре конкурсар, кьугъунар,

вай. Школада дидейриз бахшна-вай жуьреба-жуьре конкурсар кьиле фена. Классдин регъбер-ри классдин сятер тухвана, аял-рин дидейриз теклифуналди, чай хъвадай столар ачухна. Аялри чпин гуьзел, играми, багъа тир дидейриз Дидейрин югъ муба-ракна, муаллимри мугъманриз чухсагул лагъана, сувар тебрик-на. Конкурсра тафаватлу хъайи-буруз, жюриди нетижаяр кьунал-ди, вири школадин линейкадал пишкешар, грамотаяр гана. Теш-килай, иштирак авур вири ксариз школадин директор З.М.Абдул-керимова сагърай лагъана, Ди-дейрин югъ мубаракна.

Малумат

"Лезги-урус члаларин словардихъ" авай еке игътияж фикир-да кьуна, Майрудин БАБАХАНОВА гзаф йисара зегъмет чулуна ва ам арадал гъана. Словарь чапдай акъатнава. Ам "Лезги газет-дин" редакциядай ва Къасумхуьруьн "Книжный мир" туьквен-дай маса къачуз жеда. Кьимет - 1500 манат.

Махачкъаладин Советский райондин ветеранрин Советди РФ-дин Яракьлу кьуватрин ветеран, отставкада авай полковник Играмудин Абдуллаевич АБДУЛЛАЕВ рагъметдиз финихъ галаз алакьалу яз адан хизанриз, мукъва-кьилийриз, багърийриз башсагълугъвал гузва.

Асмаяди ва Сувар
Таджиб Мегъамедтагирович ВЕЛИЕВ
кечмиш хъунихъ галаз алакьалу яз адан вах Багъаятаз ва амай мукъва-кьилийриз башсагълугъвал гузва.

2020-йис патал

Лезги газет

КХЪИХЪ!

ИНДЕКСАР:

йисанди - 63249

6 вацранди - 51313

газетдин кьимет почтарин
отделенийрай:

йиса - 917 манатни 52 кепек

6 вацра - 458 манатни 76 кепек

Абонентрин яшикрай (до востребования):

йиса - 858 манатни 60 кепек

6 вацра - 429 манатни 30 кепек

"Дагпечатдин" киоскрай:

йиса - 456 манат

6 вацра - 228 манат

Киоскрай вахчун патал газет квевай "Дагпечатдин" киоскра, сайтда (www.dagestan.press.) ва гъакъни Махачкъалада, Промшоссе куьчедин 10 "а"-нумрадин да-раматда, кхъиз жеда.

Чи бухгалтериядай:

"Лезги газетдин" редакциядай чпи хутахдайбуур:

йиса - 325 манат

6 вацра - 162 манатни 50 кепек

Чи газет кхъинин патяхъай суалар пайда хъайитла,
экуьнин сятдин 9-далай нянин сятдин 6-далди и нум-радиз зенг ийиз жеда: 8-928-584-16-72